LIBRARY
MAR 1 1982
STATE HISTORICAL SOCIETY OF WISCONSIN

LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 8 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, VASARIO [FEBRUARY] 19, 1982 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 71-IEJI METAI

KRISLAI

Gyvenimo kaina
Apie John Reed
Žūsta Vietname
Pakaitos Egipte

R. BARANIKAS

Maine valstijoje Ciambro statybos korporacija nubausta $560. Už ką? Ogi, praeitą vasarą žuvo kai krito geležinis balkis du jauni statybininkai Loren Kimball ir Brian Leavitt ir juos sutraiškė. Pasirodo, kad šios statybos kompanijos rekordas saugumo atžvilgiu blogas: nuo 1970 metų jos statybose žuvo net 14 darbininkų, ir ne vienu metu, o vis po dviejus ar po vieną.

Tad, teismas pagaliau kompaniją nubaudė, bet tokia švelnia bausme, kad įniršę darbininkai demonstravo ir pikietavo kompanijos raštines. Jie iškėlė iškabas, kurios sakė: "Darbininko gyvenimo kaina,—$280 . . . ."

□

Tuo tarpu, kai čia, Amerikoje, dideliu pasisekimu rodomas biografinis filmas apie John Reed'ą, "Reds" ("Raudonieji") iš Tarybų Sąjungos pranešama, kad ir ten sukamas filmas, ilga trilogija, apie Reed'o gyvenimą.

Tarybinis filmas, aišku, bus autentiškesnis. Jis filmuojamas pačiame Leningrade, informacija pilnesnė ir t. t. Be to, tarybinis filmas labiau gvildens Reed'o politinę rolę, tuo tarpu, kai amerikoniškoji versija koncentravosi ant Reed'o romanso ir vedybinio gyvenimo su savo drauge Louise Bryant. Bet, mes nesiskundžiame: "Raudonieji", bendrai paėmus, yra gan rimta filma, kurį verta pamatyti.

□

Karas Vietname seniai pasibaigė, bet ten dar vis tebežūsta žmonės nuo Amerikos ginklų. Kaip tai? Pasirodo, kad šimtai tūkstančių anti-tankinių minų ir kitokių sproginių tebeguli užkastų Vietnamo laukuose ir tebesprogsta palietus juos.

Kuomet baigėsi karas ir tarp Vietnamo ir JAV vyko derybos, JAV žadėjo vietnamiečiams perduoti pilną informaciją, kur tos minos paslėptos ir dargi pasiųsti ekspertus, vietnamiečiams padėti jas atkasti. Bet tas pažadas neištesėtas.

□

Egipto prezidentas Mubarak, lankydamasis Amerikoje pakartotinai tikrino, kad niekas nepasikeitė, kad Sadato politika, glaudūs ryšiai su JAV ir santykių gerinimas su Izraeliu, bus palaikomi. Bet faktinai Mubarakas pradeda laikytis ne tokios jau vienpusiškos politikos. Jis prašo dar daugiau Amerikos ginklų,—taip. Bet tuo pačiu laiku jis dairosi ir bando gauti ginklų iš Prancūzijos. Jis taipgi stengiasi normalizuoti santykius su Tarybų Sąjunga, o su laiku taipgi sugrįžti į Arabų Lygą.

Mubarakas ideologiniai netoli bėgęs nuo Sadato, bet jis praktiškesnis ir geriau supranta realybę, negu jo pirmatakūnas.

□

Mubarako "atvėsimas" nuo sadatiškos politikos labai rūpina Izraelio valdovus. Jie bijo, kad kuomet jie sugrąžins visą Sinojaus teritoriją egiptiečiams, tie ims ir visai atsisuks nuo Camp David politikos. Sakoma, kad Izraelio ginkluotų pajėgų štabas jau turi detališką planą, kaip reokupuoti Sinojų, jeigu būtų reikalas.

Bet tas nebūtų taip jau lengva. Paties Izraelio ginkluotojai, amerikiečiai, paskubomis ginkluoja ir Egiptą. Kitaip sakant, ultramoderniškieji ginklai būtų abiejų pusių rankose . . . .

□

Seniausias pasaulinio garso dailininkas Markas Šagalas, šventė savo 95-ąjį gimtadienį. Žydų tautybės, gimęs Bielorusijoje, jis studijavo caro laikais meną Petrograde ir Maskvoje ir pagarsėjo kaip gabus fantastinis simbolistas. Spalio revoliucijai atėjus jis palinko į kairę ir vienu metu net buvo Vitebsko miesto meno-kultūros reikalų komisaru. Bet po kelių metų jis išvyko Paryžiun, kur ir dabar tebegyvena.

Nežiūrint to, TSRS muziejuose kąbo jo kūriniai, kaip jie kąbo viso pasaulio muziejuose.

Popiežius keliauja Afrikoje

Popiežius Jonas Paulius II su muzulmonų vadais. Jis savo kelionės metu Nigerijoje kvietė pagerinti santykius tarp krikščionių ir muzulmonų. Tai jo pirmoji kelionė po pasikesinimo prieš jo gyvybę.

ANGLIAKASIAI LAIMI

Washington.—Angliakasiai buvo pasiryžę vasario 22 d. išeiti į streiką, jei prez. Reagano administracija nepadidins biudžeto, kuriame buvo paskirtos sumos jų darbo saugumui užtikrinti. Reikalas lietė apie dvidešimt milijonų dolerių. Kai United Mine Workers of America, unija turinti 175 tūkstančius narių, pasisakė už reikalą, prez. Reagan administracija tuojau pat reagavo ir paskelbė, kad prideda 15 milijonų dol. prie ateinančių 1983 metų biudžeto ir apie 2 milijonus prideda dar prie dabartinio biudžeto.

Unijos nori, kad būtų pakankamai federalinių inspektorių tikrinti darbo saugumui kasyklose. Kol kas, jos tvirtina, kasyklose angliakasiams nesaugu dirbti daugiau kaip šešiuose tūkstančiuose kasyklų Amerikoje. Ta pinigų suma būsianti kaip tik paskirta pasamdyti didesniam skaičiui inspektorių, kurie žiūrėtų, kad angliakasių darbo sąlygos būtų saugios.

TAIKOS DEMONSTRACIJA PRIE JUNGTINIŲ TAUTŲ

Jungtinės Tautos. — Tuo metu, kai čia rinksis antroji speciali Jungtinių Tautų sesija nusigingklavimo klausimu šią vasarą, lygiagrečiai įvyks didžiulė pasauliniu mastu rengiama demonstracija už taiką. Tą demonstraciją rengia visa eilė organizacijų, o jų priešakyje stovi Amerikoje veikiančios organizacijos, kurių tarpe yra ir Amerikos Komunistų partija, the United Church of Christ, US Peace Council ir the Methodist Church.

Į šią demonstraciją savo narius atsiųs ir Japonija. Apie tūkstantis asmenų ruošiasi kelionei į New Yorką. Jie atsiveš dokumentą, su 30 milijonų parašų, kviečiantį prie branduolinio nusiginklavimo. Paskiras delegacijas dalyvauti toje taikos demonstracijoje atsiųs ir daugelis socialistinių ir nesocialistinių kraštų, kaip pavyzdžiui, Kanada, Vakarų ir Rytų Europa, Azija, Afrika, Centrinė Amerika ir Lotynų Amerika.

Tuo pačiu laiku New Yorke savo veiklą pradės ir eilė organizacijų, kurių veikla tuo metu bus nukreipta kaip tik taikos reikalui. Tuo metu posėdžiaus Moterų Tarptautinė sąjunga taikos ir laisvės reikalams, Advokatų komitetas nusiginklavimui ir Tarptautinis taikos biuras. Tuo metu Religious Task Force vienetas organizuos prie JAV misijos prie Jungtinių Tautų ir prie pačių Jungtinių Tautų būstinės specialų budėjimą su žvakėmis ir kalbomis.

Vienas pastarųjų protestų, kurį šios grupės organizavo, buvo 1978 m. Tada buvo kalbos ir meninė programa, dalyvaujant kongresmanui John Conyers, aktoriui Ossie Davis, dainininkui Pete Seeger ir taikos darbuotojui Daniel Ellsberg.

Siūlo "evict Reagan"

Washington.—Tuo metu, kai prez. Reagan keliavo po Viduriniuosius Amerikos vakarus, čia daugiau kaip tūkstantis demonstrantų prie Baltųjų rūmų reikalavo, kad jis būtų išmestas iš šių namų. Demonstrantai, pasivadinę "Jobs not Bombs", buvo suvažiavę ne tik iš paties Washingtono, bet ir iš įvairių vietovių, tokių kaip Gary, Ind., St. Louis, Detroit, Mich., Cleveland, Ohio, New York, Birmingham, Atlanta, Baltimore ir kt.

Tai įvyko vasario 10 d. Jie plojo, kai Kongreso atstovai kritikavo prez. Reagano biudžeto apkarpymus ir reikalavo, kad prezidentą Reaganą išmestų iš Baltųjų rūmų.

Tai buvo vadinama "Save Public Housing Day" demonstracija. Ją sponsoravo The National Tenants Organization. Po demonstracijos didžiuma dalyvių, kurių tarpe buvo daug juodukų, reikalavo, kad prez. Reagan pašalintų eilę projektų, nukreiptų prieš butų tvarkymą.

New Yorko meras pyksta ant Jungt. Tautų

Jungtinės Tautos. — New Yorko meras yra Lietuvos žydas ir jis labai remia Izraelį. Kai tik Jungtinės Tautos kaip nors pasisako prieš Izraelį, tai šis miesto galva vis ką nors išgalvoja prieš šią tarptautinę organizaciją, kurios buvimas miestui kasmet atneša apie keletą šimtų milijonų dolerių pajamų. Bet merui Koch nelabai rūpi tas pelnas miestui, kiek jam rūpi tos organizacijos pasisakymai prieš Izraelį.

Tai ir dabar, kai čia neparastoji specialiosios sesijos asamblėja pasmerkė Izraelio gestą, kad jis įsijungė į savo teritoriją Sirijos žemę Goland Hights, kurią jis užėmė pastarojo karo metu, tai New Yorko meras, taip supyko ant šios organizacijos, kaip graižėsi, jog pakeisias užrašą, esantį prie Jungtinių Tautų sienos. O ten tasai užrašas, ne kokio nors pono New Yorko mero dėka atsiradęs, sako iš Biblijos cituodamas, kad ginklus reikia pakeisti plūgais arti žemei, kad pasaulyje nebūtų karų ir žudynių. Ir visa tai cituojama iš Biblijos. Tai dabar New Yorko meras užsigeidė šį užraša pakeisti ir dar pridėti ką nors, kad sakytų, jog Jungtinės Tautos esančios klastingos ir jomis negalima pasitikėti.

Atrodo, kad ponas New Yorko meras negalės šito savo noro įvykdyti, nes Amerika, kai ji priėmė Jungtines Tautas, pasirašė ir tam tikrą susitarimą su Jungtinėmis Tautomis. Ir ten paaiškinama, kad tokie provinciniai reikalavimai negali būti paisomi.

Ši prieš Jungtines Tautas įrengta miesto sienoje lenta pasisako už taiką. Citata paimta iš Biblijos. Bet dabar miesto meras Ed Koch nori tą įrašą užtepti, nes jis sako, kad Jungtinės Tautos "no good", kadangi pasmerkė Izraelį už tai, kad jis prisijungė Golan Hights.

Lenkas kaltina, kad Vakarai skatina civilinį karą

Laimėjimo ženkle: Lenkijos užsienio reikalų ministro pavaduotojas Jozef Wiejacz ir Tarybų Sąjungos atstovas Leonidas Illičev, Madrido konferencijoje.

Madrid.—Tuo metu, kai Vakarų atstovai kritikuoja padėtį Lenkijoje, šį mėnesį pirmininkaujantis Lenkijos atstovas užsienių reikalų viceministras Jozef Wiejacz viešai išėjo prieš Vakarų valstybes, kaltindamas juos, kad jie pradėję psicho-politinį karą prieš Lenkiją.

Amerikos delegatas Max Kampleman nusidavė, kad jis nežinąs apie ką lenkas kalba, esą, Amerika absoliučiai nesanti suinteresuota sukelti civilinį karą Lenkijoje. Prieš Lenkiją kalbas čia pradėjo JAV valstybės sekretorius gen. Haig pereitą savaitę.

Sukilimas Sirijoje

Damascus.—Visą savaitę vyko sukilimas prieš prezidento Hafez al-Assad valdžią Sirijos centre, Hama mieste, kur savo centrą turi prezidentui priešingi muzulmonai. Jie jau 12 metų kovoja prieš prezidentą. Hama, penktas savo didumu miestas Sirijoje, turi apie 200 tūkstančių gyventojų ir tradiciniai yra laikomas priešingu šalies prezidento valdžiai. Diplomatiniai atstovai skelbė, kad rezistencija prieš valdžią prasidėjo prieš kokią savaitę. Valdžia suėmusi karininkų ir juos sušaudžiusi.

Paryžius.—Civilinių darbuotojų unija, atstovaujanti keturiems milijonams dirbančiųjų, atmetė pasiūlymą pakelti atlyginimus dešimt su puse porcentų. Tarnautojai išėjo į streiką, protestuodami prieš 39 val. darbo savaitę, bet premjeras Pierre Mauroy užtikrino, kad darbininkų atlyginimas nebus sumažintas, nepaisant, kad bus dirbama viena valanda mažiau.

San Salvador.—Čia lankosi Amerikos generolas Wallace H. Nutting, Panamoje reziduojančios pietinės komandos vadas, kuriam pavesta ištirti, kaip ilgai gali išsilaikyti Salvadoro armija prieš sukilėlius. Salvadoro chuntos statytinis prezidentas Jose Napoleon Duarte tvirtina, kad reikalinga didesnė Amerikos karinė parama, kad valdžia išsilaikytų.

Geneva.—Izraelio užsienio reikalų ministras Yitzak Shamir čia pareiškė, kad reikia sukurti naujas Jungtines Tautas, nes originaliojoje organizacijoje tesą tik apie 30 "gerų" narių. Visi kiti iš 157 "niekam tikę".

Maskva.—Irano energijos ministeris pasirašė prekybos sutartį su Tarybų Sąjungos atstovu. Tarybų Sąjunga Irane pastatys dvi elektrines. Darbai buvo pradėti dar šacho laikais, bet buvo nutraukti revoliucijos laikotarpiu.

Demokratai kviečia prie pasitarimų Salvadore

Washington.—Senatoriai Christopher J. Dodd iš Connecticut ir Paul E. Tsonga iš Massachusetts bei kongresmanai Michael D. Barnes iš Maryland ir Stephen J. Solarz iš Brooklyno sako, kad Amerikos valdžia galėtų pravesti apklausinėjimą dėl įvykių Salvadore.

Jie tvirtina, kad padėtis Salvadore primenanti Vietnamą. Reagano administracija pakartotinai atmeta pasitarimus su ginkluotais opozicionieriais. Ji duoda pinigus ir karinius patarėjus chuntai, kuri pasiryžusi nuveikti partizanus. Dabar neseniai paaiškėjo, kad Amerikos kariai ginkluoti dalyvauja Salvadore. Valdžia sako, kad tai buvo apsirikimas, ir tie valdininkai atšaukti iš Salvadoro.

Pagavo karštoj veikloj

Washington.—Prez. Reagan ir jo žmonės visą laiką tvirtino, kad Amerikos kariai Salvadore tik moko tos šalies karius kaip kovoti su partizanais, bet dabar paaiškėjo, kad tie kariai ne tik moko Salvadoro karius, bet ir patys nešioja ginklus. Filmas, vaizduojantis tuos karius su ginklais, buvo parodytas per Cable News Network. Prez. Reagan taip susijaudino, kad net nutarė pravesti apklausinėjimą, kodėl tie kariai nešiojo kulkosvaidį kai tikrovėje jie gali turėti vien tik pistoletą.

Washington.—John Ehrlichman, buvęs prez. Nixono patarėjas vidaus reikalams, parašė knygą, pavadintą "Witness to Power", kurioje aprašo visą savo veiklą, kai jis dirbo su prezidentu. Vienoje vietoje jis sako, kad greičiausia prez. Nixon išgavo iš savo buvusio viceprezidento Fordo pažadą, kad jis jį amnestuos už visus jo nusikaltimus, prieš paskirdamas jį prezidentu.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

ANTHONY BIMBA, Editor in chief

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months... $6.50
Canada, Lat. Amer., per year . $15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . $8.00
Foreign countries, per year ... $15.00	Foreign countries, 6 months ... $8.00

Reaganas teisinasi . . .

Kad Reagano ekonominė politika demaskuota, kad nedarbas auga, infliacija bujoja, gręsia vargas, visi žino. Visi žino, kad Reagano pažadai neištesėti, kad visur reiškiasi nepasitenkinimas, net ir tarp pačių republikonų vadovų. Mat, jie ateinančiuose rinkimuose kartu su Reaganu nenori pralaimėti, jie nori likti savo šiltose senatorių, kongresmanų, gubernatorių vietelėse.

Kaip Reaganas atsiliepia? Per pirmuosius savo viešpatavimo mėnesius jis buvo pilnas arogantiškumo, optimistinio pasitikėjimo, kad viskas eis kaip patepta: darbo žmonės paklusniai nusilenks ir atiduos savo socialinius laimėjimus, turčiai dar labiau turtės ir su laiku žmonės prie naujos padėties pripras. Gal jis manė, kad viskas, kas buvo atsiekta nuo Roosevelto ir Naujosios Dalybos (New Deal) laikų, bus eliminuota—ir žmonės miegos.

Dabar jis žino, kad taip nebus. Kad jis žino, nėra abejonės. Savo pareiškimuose jis dabar jau nerodo savo pirmykščio arogantiškumo. Toli to, jis teisinasi, aiškinasi, prašo žmonių turėti kantrybės.

Iš pat pradžių mes sakėme, kad taip bus. Aišku, kitaip ir negali būti. Nuo Reagano-Stockmano ekonominės politikos juk kenčia dauguma Amerikos žmonių: industriniai darbininkai, tarp kurių auga nedarbas ir kurių visokie unijiniai laimėjimai pavojuje; senyvi žmonės, kurių pensijos ir socialinio saugumo fondai kerpami; jaunimas, tarp kurių nedarbas katastrofiškas; studentai, kurių valdžios mokslinės paskolos beveik išdžiūvo; rasinės mažumos, kurių iškovoti laimėjimai Reagano Amerikoje vėl pavojuje; moterys, kurių laipsniškas ėjimas link lygių teisių irgi stumiamas atgal . . .

Nestebėtina, kad Reaganas teisinasi. Tai geras simptomas. Tai ateinančio jo subliuškimo pradžia.

Atsiminus Rooseveltą

Šalis neseniai atšventė F. D. Roosevelto gimimo šimto metų sukaktį. Mes prie to minėjimo pilnai prisidedame. Didi dauguma mūsų laikraščio skaitytojų yra senesnės kartos žmonės, kurie čia pergyveno Roosevelto laikus, didžiąją depresiją, Naująją Dalybą . . . Ir mūsų atsiminimai apie Rooseveltą yra, kad jis mums kaip ir savitas, ta visa era pilna atsiminimų apie viltį, lygiai kaip apie sunkenybes.

Taip, mes žinome, kad Rooseveltas buvo kapitalistinės klasės žmogus, dargi aristokratas. Gal jis tik suprato, kad kapitalizmas Amerikoje gali būti išgelbėtas pravedus gilias socialines reformas—ko nesuprato ar nenorėjo suprasti Hooveris ir žymi dalis kapitalistinės klases. Bet mums atrodo, kad tą supratęs, Rooseveltas ne tik dėl tų praktiškų sumetimų stojo už socialines reformas, bet ir savo jausmais pradėjo artintis prie darbo žmonių: jis pradėjo suprasti jų siekius ir svajones ir jie pradėjo jame matyti jeigu ne užtarėją, tai bent padorų šalies vadovą, kurio žodžiai apie demokratiją užsitarnauja pasitikėjimo. Rooseveltas ir jo bendražygė žmona Eleonor Roosevelt Amerikos žmonių atmintyje lošia panašią rolę kaip Lincolnas, nors tas atėjo iš liaudies gretų, o Rooseveltai iš visai kitos klasės.

Ir kaip šalies viduje, taip ir pasauline plotme. Rooseveltas prezidento kėdėje pirmas suprato, kad nesąmonė per keliolika metų "nepripažinti Tarybų Sąjungos; Rooseveltas užmezgė diplomatinius santykius su pirmąja socialistine šalimi pasaulyje. O nacizmui bandant užkariauti pasaulį, jis vedė mūsų šalį kovoti prieš rudąjį marą, kartu su TSRS ir likusiu demokratiniu pasauliu.

Pravedus gilesnį politinį analizą mes randame ir daug tam vaizdui prieštaraujančių faktų ir ypatybių. Bet toks yra bendras vaizdas ir tokį mes jį atsimename. Mes, "Laisvės" skaitytojai, kurie Roosevelto laikais pažangiose ir unijinėse gretose buvome dalimi tos liaudies koalicijos, kuri stūmė Naująją Dalybą link gilesnių reformų, atsimename FDR su gilia pagarba.

Gvatemalos indėnai

Daugiau negu pusė Centralinės Amerikos šalies Gvatemalos gyventojų susideda iš indėniškų tautelių, kurios vartoja savo kalbas, turi savo kultūrinius papročius ir t. t. Per apie 400 metų, nuo ispaniškojo užkariavimo laikų, Gvatemalos indėnai nesidavė nutautinami, nepriėmė ispanų kalbos, nors dalis jų priėmė katalikų tikėjimą.

Iki neseniai kairusis judėjimas, kuris Gvatemaloje veikia pogrindyje, veikė vyriausiai tarp ispaniškai kalbančiųjų baltųjų gvatemaliečių. Indėnai liko nuošalyje. Nebuvo bandyta jų įjungti į bendrą kovą, nors jie gyveno po dar žiauresne priespauda, negu baltoji ispaniškai kalbanti biednuomenė.

Dabar padėtis pasikeitė. Pasirodo, kad pogrindiniame judėjime ir liaudies partizanuose indėnai sudaro daugumą.

Meksikos žurnalistas Mario Menendez Rodriguez praleido kelius mėnesius gvatemaliečių liaudies partizanų tarpe. Ir pasirodo, kad tie partizanai, kurie save vadina "Gvatemalos Neturčių armija", trumpai EGP, savo daugumoje yra indėnai.

Lotynų Amerikoje yra kitų šalių, kur indėnai sudaro žymią gyventojų dalį, kaip tai Peruvijoje, Bolivijoje, dalinai ir Meksikoje. Tie indėnai kovoje už pažangą sudaro svarbų rezervuarą.

O kaip mūsų šalyje? Palyginimo, žinoma, nėra. Jungtinėse Valstybėse indėnų skaičius mažas: keli šimtai tūkstančių, išsimėčiusių po įvairias rezervacijas, ypatingai Pietvakariuose. Bet, visgi, ir tas labai mažas skaičius lošia rolę. Rezervacijose išaugo nauja karta jaunų indėnų, kurie stoja šalia Juodųjų ir kitų kovoje prieš rasizmą. Beveik kiekvienoje šalies plotmės pažangioje konferencijoje dabar užtiksite AIM (Amerikos Indėnų judėjimo) atstovus. Tai naujas reiškinys, apie kurį nebuvo galima nė svajoti,—kuomet plačioji Amerika apie indėnus dar galvojo kaip juos vaizdavo Hollywoodas.

DAR APIE LENKIJĄ

V. BOVINAS

Lenkija yra anapus Atlanto vandenyno, už tūkstančių mylių nuo Amerikos. Tačiau Lenkijos vardas JAV masinėje spaudoje, per televizorių skamba garsiau ir dažniau į amerikiečių ausis, negu kurios kitos šalies. Tai kas taip susirūpino Lenkijos reikalais? Lenkija yra suveneri valstybė, socialistinių šalių sandraugoje ir Varšuvos Sutarties narė. Vadinasi, tik pati lenkų tauta turi teisę spręsti savo šalies vidinius reikalus, pasirinkti socialinę santvarką ir vyriausybę.

Tačiau kai 1980 metais Lenkijoje suaktyvėjo "Solidarumo" veikla prieš Lenkijos socialistinę santvarką ir vyriausybę, tai buvęs JAV prezidentas Carteris vidiniais Lenkijos reikalais grasino Tarybų Sąjungai, kad pastaroji neitų į Lenkiją padėti jos vyriausybei apsiginti nuo kontrrevoliucijos. O dabartinis prezidentas Reagan pasauliniu garsu prabilo su sankcijomis ir kitais grasinimais prieš Tarybų Sąjungą ir Lenkiją.

Žinoma, šie pareiškimai tik dar aiškiau demaskuoja Amerikos imperializmo agresyvią politiką prieš socializmo pažangą ir taiką pasaulyje. Iš istorijos neišdyla Amerikos imperialistinė kova prieš socializmą. Juk buvo planai ir bandymai pastoti kelią 1917 metų Spalio socialistinei revoliucijai. Yra žinoma Amerikos imperializmo karinė agresija prieš socializmą Vietname, Korėjoje. Taip ir Europoje. Amerikos imperializmas 1956 metais griovė socializmą Vengrijoje, o Čekoslovakijoje 1958, bet ir čia imperializmo tikslai buvo sužlugdyti.

Tad dabartiniu laiku Amerikos imperialistinė vadovybė ir jos sąjungininkai pasirinko Lenkiją kaip "minkštesnę dirvą" griauti socializmui "iš vidaus". Amerikos imperializmo vadeivos darė teorinius ir praktinius planus Lenkijos istoriją atsukti į kapitalizmo santvarką, išvesti Lenkiją iš socialistinių šalių sandraugos ir Varšuvos Sutarties.

Kapitalizmo vidinės ligos

Kovai prieš socializmą Lenkijoje buvo naudojamos visos priemonės—ideologija, politika, ekonomika ir teroras. Bet ir šios priemonės nenugalėjo socializmo, nes socializmo sistemoje yra žmoniškumo tiesa, kapitalistinės ekonomikos ligos pašalintos. O ką teigiamo žada šiandieninė kapitalizmo "laisvė" darbo žmonijai? Juk šiuo metu kapitalizmo sistemoje nėra ateities žmogaus gyvenimui, milijonai bedarbių, didėja infliacija, smunka gamyba, didėja skurdas. Veik visose kapitalizmo šalyse didėja vagystės, kriminališki nusikaltimai. Ir tuo pačiu didėja darbo klasės išnaudojimas ir kapitalo pelnas. Tai tokia kapitalizmo kasdienybė.

Pati istorija kaltina kapitalizmo sistemą. Juk neginčijami istoriniai faktai rodo, kad kapitalistinė sistema paruošė ir vykdė I ir II pasaulinius karus, kuriuose žuvo milijonai jaunų darbo žmonių. O ką žada žmonijai šių dienų kapitalizmas? Pasaulio tautos kovoja už taiką, reikalauja pašalinti trečiojo pasaulinio ir dar branduolinio karo pavojų. Tarybų Sąjunga ir kitos socialistinės šalys organizuoja taikos susirinkimus, konferencijas kovai už taiką. Socializmo šalys reikalauja, kad būtų pašalintas branduolinis ginklas, kurio panaudojimas gresia visos žmonijos gyvybei. Jos kreipiasi į pasaulio valstybes atsisakyti karo politikos, kad žmonija galėtų kurti gražesnį gyvenimą taikoje.

O ką kalba apie taiką Amerikos prezidento Reagano vadovybė? Juk ir dabartinė agresija prieš Lenkiją ir Tarybų Sąjungą rodo ne taiką, o JAV imperializmo diktatą. Kaip pirmiau Carteris, taip ir Reaganas didina karinio ginklavimosi varžybas. Kalba net apie "ribotą" branduolinio karo galimybę. Ne taikos, bet karinio pranašumo reikalauja Amerikos imperializmas. Juk 1981 metais karo reikalams buvo skirta virš 159 bilijonai dolerių, o 1984 metais, sakoma, karo bila bus 222 bilijonai. Taigi, gyvename aukštos civilizacijos epochoje. Dažnai sakoma, kad šalies sprendimai turi būti daromi "sveiku protu" vaduojantis. Tai ar sveikas tas protas, kuris skiria **šimtus bilijonų žmonių žudymui?**

Žinoma, iš Washingtono plinta melas, kad Amerika ginkluojasi prieš Tarybų Sąjungos karinę "grėsmę". Ne, Tarybų Sąjunga kovoja už taiką. Ji palaiko ginkluotas jėgas tik tam, kad galėtų apginti socialistinius laimėjimus. Į šį klausimą teisingai atsako Tarybų Sąjungos gynybos ministras D. Ustinovas:

"Konkretus Tarybų Sąjungos ir kitų socialistinių valstybių gynybinių priemonių turinys priklauso nuo tarptautinės karinės ir politinės padėties. Ji verčia mus tobulinti savo gynybą. Mes tai darome. Tačiau kilniausias tarybinių žmonių mintis ir lūkesčius giliai atitinka mūsų partijos XXVI suvažiavimo išvada, kad ne ruošimasis karui, verčiantis tautas beprasmiškai eikvoti savo materialinius ir dvasinius turtus, o taikos stiprinimas—štai kelrodis į rytojų".

Vadinasi, Lenkijoje vyko ekonominė ir ideologinė kova tarp socializmo ir kapitalizmo. Taip priartėjo istorinis sprendimas, kad Lenkija galėtų išeiti iš ekonominės ir socialionės krizės.

Gruodžio 13 diena

Spaudoje ir per televizorių sklido pranešimai, kai 1981 metų gruodžio 13 dieną: "Lenkijos Liaudies Respublikoje įvyko labai svarbūs įvykiai. Pagal konstitucijos nuostatus LLR Valstybės taryba paskelbė karinę padėtį visos šalies teritorijoje. Sudaryta V. Jaruzelskio vadovaujama karinė nacionalinio gelbėjimo taryba".

Taip pat pranešama, kad visa tai yra Lenkijos valstybės vidaus reikalas. "Kitokių įvykių interpretaciją, kaip daro tam tikri sluoksniai Vakaruose, negalima laikyti kitkuo, negu mėginimu kištis į reikalus, priklausančius tik lenkų kompetencijai". Savo kalboje į lenkų tautą V. Jaruzelskis pabrėžė, jog reikėjo "Solidarumo" ekstremistams "surišti rankas, kad jie negalėtų įvesti tėvynės į brolžudiško karo liūną". Jis žymėjo, kad nacionalinė gelbėjimo taryba nepakeičia konstitucinius valdžios organus.

Vadinasi, karinė padėtis reikėjo įvesti išvengimui brolžudiško pilietinio karo, kurį organizavo "Solidarumo" vadovybė pradėti gruodžio 17 dieną. Taip buvo užkirstas kelias šalies tragedijai. "Solidarumo" vadovai buvo internuoti, jų slapti planai iškilo į viršų. Dokumentai dabar demaskuoja kontrrevoliucines organizacijas, kaip kad "Nepriklausomos Lenkijos Konfederacija", "KOS-KOR" ir jų veikėjus, kuriuos rėmė ir finansavo užsienio valstybės. Veikliausia buvo antisocialistinės veiklos akstintoja ir rėmėja JAV administracija ir jos CIA veikla.

Konfiskuoti dokumentai iškėlė į viršų antisocialistinių organizacijų ir jų vadų kriminališką veiklą. Jie turėjo ginklų sandėlius, kurie buvo skiriami fiziškam LJDP narių sunaikinimui. O "Solidarumo" vadeivos "Parnica" įmonėje palaikė ginklų arsenalą, kuriame surasta virš 500 šaudmenų komplektų ir kitokių ginklų, net ir armijos durtuvų. Jie jau organizavo vadinamus "smogikų būrius", kurie būtų tuos ginklus atsukę prieš Lenkijos piliečius. Tai tik dėka, kad laiku buvo paskelbta karinė padėtis ir užkirstas kelias pilietiniam karui.

Reagano agresija prieš Lenkiją

Praėjus mėnesiui po karinės padėties įvedimo, Lenkijos ekonominė, politinė ir visuomeninė padėtis gerėja. 1982 metų sausio mėnesio pranešimai rodo, kad pramonės įmonėse produkcija didėja, kriminališki nusikaltimai mažėja. Bet tai labai erzina Amerikos imperializmo vadovybę, nes jų tikslai Lenkijoje sužlugdyti. Tad JAV administracija griebėsi dar labiau aktyvizuoti tarptautinę agresiją prieš Lenkiją ir Tarybų Sąjungą. Reagano administracija paskelbė ekonomines sankcijas ir daro visokį spaudimą, kad ir NATO blokas imtųsi tokių pat priemonių Europoje prieš Lenkiją ir Tarybų Sąjungą. Pradėta organizuoti net protesto susirinkimai prieš karinę padėtį Lenkijoje. Šių metų sausio mėnesio pranešime iš Lenkijos sakoma:

"JAV ir jų sąjungininkai NATO bloke toliau mėgina grubiai kištis į suvenerinės valstybės—Lenkijos Liaudies Respublikos—vidaus reikalus, didinti tarptautinį įtempimą. Tai kuo akivaizdžiausiai matyti ir iš pareiškimo, kurį sausio 11 d. paskelbė Šiaurės Atlanto Sąjungos šalių užsienio reikalų ministrai". Ir dar apie tai: "Gerai žinoma, kad viso šio gėdingo farso iniciatorė yra JAV administracija. Jos braižą atspindi ir beatodairiškas faktų iškraipymas, ir tono įžulumas, ir perdėtos politinės ambicijos".

Lenkijos socialistinė vyriausybė pabrėžia, kad JAV administracija stato reikalavimus, kad Lenkija duotų laisvę kriminalistams, kurie su ginklu ruošėsi žudyti lenkų tautos piliečius, o pati remia ir globoja militarinius režimus Čilėje, Salvadore, Turkijoje ir kitur, kurie kalina ir žudo tų šalių piliečius, kovojančius už laisvę. Todėl Lenkijos vyriausybė, kuri naudoja karinę padėtį, kad apginti visos liaudies interesus, duoda teisėtą atkirtį Reaganui:

"Kokiu pagrindu Vašingtonas savinasi teisę diktuoti kitai valstybei, kaip ji turi spręsti savo vidaus reikalus, kelti kažkokius reikalavimus Lenkijos vadovybei? Tai galima tik tyčiojimusi iš švenčiausių valstybių savitarpio santykių ir tarptautinės teisės normų".

Dabar jau darosi aišku, kad ir su visomis sankcijomis ir blokadomis imperialistinės jėgos neturi laimėjimų Lenkijoje. Socializmo ideologija ir praktika yra Lenkijos ateitis. Jos vyriausybė aiškiai pabrėžia: "Socialistinė Lenkija gyvena pagal savo konstituciją, pagal savo įstatymus, vadovaujasi savo nacionaliniais interesais. Lenkijos Liaudies Respublika buvo ir bus socialistinės valstybių sandraugos nare, neatskiriama Varšuvos Sutarties grandis, ir mėginimai išardyti šį bendravimą—neprospektyvūs ir pasmerkti žlugti".

Vadinasi, Lenkija pasirinko kelią į socializmą ir juo eis. Tai rodo ateitį, kurioje kyla darbo žmonių gyvenimo lygis, išnyksta bedarbės, skurdas ir kitos kapitalizmo piktžaizdės. Apie šalies ateitį TASS-ELTA pranešime sakoma:

"LLR Ministrų tarybos pirmininko pavaduotojas M. Rakovskis spaudos konferencijoje užsienio žurnalistams pareiškė, kad karinės padėties įvedimas šalyje nutraukė veiksmus, kuriais buvo griaunamas liaudies ūkis, buvo apginta milijonų žmonių gyvybė, o ekonomikai atsivėrė stabilizavimo prospektyva. Lenkijoje atkuriami kooperavimo ryšiai, įmonėse pašalintas psichologinis teroras. Dabar svarbiausias vyriausybės uždavinys—įtvirtinti sąlygas, įgalinančias stabilizuoti padėtį".

Reikia tikėtis, kad Lenkijos vyriausybė pasieks savo tikslų, jeigu ji eis pasibrėžtu tikro socializmo keliu.

Vilniaus statybos technikume mokosi 2,5 tūkstančio vaikinų ir merginų. Jie ruošiasi tapti pramoninės ir civilinės statybos technikais, geodezininkais, santechnikais, gelžbetoninių konstrukcijų gamintojais. Jauniems specialistams ruošti technikumas turi gerai aprūpintus kabinetus ir laboratorijas, automatizuotas mokymo sistemas klasėse.

Nuotraukoje: **Studentų eksperimentinio konstravimo biuro nariai, architektūros specialybės trečiakursiai Remigijus Bimba, Vytautas Bučelis, laborantė Vitalija Virelūnaitė ir Alvydas Vaznonis ruošia interjero projektą.**

A. Sabaliausko nuotrauka

PAULIUS DREVINIS

Pūga prie jūros

Tolumos nyksta,
Temsta dangus;
Viesulas sukas —
Piktas, žvangus.

Raganos šoka,
Ploja velniai,
Langus uždengia
Ledo delnai.

Per visą naktį
Siaučia pūga,
Žemę prispaudžia
Sniego danga.

Gatvės ir aikštės
Vos bematyt. . .

Teka pro miglą
Saulė skaisti.

Rodos, nebuvo
Gūsių audros.
Einam pasveikint
Jūros geros!

Pavasarėlį
Ji atplukdys.
Pučia iš lėto
Vėjas pietys.

Plakatiškas eilėraštis

Nors varnos nerėkia,
Nors sniego apstu,
Į priekį, į priekį
Šviesus ir lankstus
Pavasaris skuba
(Dūdelė žalia).

Pasibaigė pūgos —
Gyvybė šalia
Išdygusi tarpsta —
Gaji, nerami.
Kas miręs — į karstą,
Gyvieji, pirmyn!

Ugnele, negesk!..

Ugnele brangi,
Gyva būk, sveika!
Prie laužo atšilo
Nužvarbus ranka.

Kai rauda pušis,
Be lapų beržai,
Man reikia vienam
Be galo mažai:

Tik tavo liepsnos,
Karštos kibirkšties. . .
Ugnele, negesk,
Lig rytmečio šviesk!

Tarybinė karinė grėsmė — mitas ar realybė?

Jeigu mes paklaustume Vakarų gyventojų—kas kaltas, kad pasaulyje didėja įtempimas, tęsiasi ginklavimosi varžybos, esame tikri, kad ne vienas iš jų atsakytų—kalta Tarybų Sąjunga. Būtent ji nuolat grasina Vakarų šalims. Šį atsakymą ne vienus metus ir ne vieną dešimtį metų jiems kalte kalė į galvą buržuazinis mass-media. Ir—daugeliu atvejų—savo tikslą Vakarų propaganda pasiekė. Objektyvios informacijos nebuvimas, ilgalaikis antikomunistinių mąstymo sterotipų įtvirtinimas tapo šios—dalinos, žinoma—sėkmės priežastimi. Štai kodėl šiandien vertėtų prisiminti istoriją ir pasidomėti, kada ir kur gimė bei kaip augo mitas apie "tarybinį baubą", tuoj tuoj prarysiantį Vakarus.

Savaime aišku, kad šis mitas gimė kartu su Tarybų valdžia. Tolimaisiais 1917 metais carinėje Rusijoje nuaidėjus pirmiesiems šūviams, skelbiantiems apie naujos visuomenės santvarkos gimimą, Amerikos spauda iškart prakalbo apie "raudonąjį militarizmą", atnešantį civilizuotam pasauliui vien nelaimes ir žūtį. Tuo tarpu vienas pirmųjų jaunutės Tarybų valdžios žingsnių buvo Taikos dekreto paskelbimas, kuriame jau tada buvo suformuoti pagrindiniai taikaus sambūvio principai. Spalio revoliucija sudaužė "tautų kalėjimu" vadintą carinę Rusiją: pagal paskelbtą apsisprendimo teisę gavo nepriklausomybę buvusi kolonija Suomija. Tuo tarpu 1919 metų kovo 16 dienos "New York Times" puslapiuose buvo rašoma: "Bolševizmas reiškia chaosą, visuotinę žmogžudystę, visišką civilizacijos sugriovimą". Jam antrino "Chicago Tribune": "Ne tiek jau daug sustojimų nuo Petrogrado iki Seattle". Kitaip tariant, bolševikai tuojau pat gali atsirasti čia, Jungtinėse Valstijose . . .

O tuo metu amerikiečių ir anglų okupacinė kariuomenė jau buvo užėmusi Murmanską ir Archangelską, amerikiečiai ir japonai okupavo Vladivostoką, prancūzai ir anglai įsibrovė į Odesą . . .

Nuo to laiko scenarijus nepakito. Visada, kai tarptautinis imperializmas imdavosi agresyvių akcijų, nukreiptų prieš Tarybų Sąjungą, jis kuo garsiausiai šaukdavo apie "grėsmę iš Rytų".

Ypač gerai šią metodą įvaldė fašistinė Vokietija. Prisiminkime—bešūkaujant apie "raudonąjį pavojų", buvo sukurtas antikominterno paktas, kraujyje paskandinta Ispanija, įvykdytas Austrijos anšliusas, padalinta ir užgrobta Čekoslovakija, okupuota Lenkija. Netgi klastingai užpuolę Tarybų Sąjungą, su kuria jie buvo pasirašę nepuolimo sutartį, hitlerininkai tvirtino, esą pradėję karą "gynimosi tikslais".

Niurnbergo proceso metu vienas fašistinių vadeivų—Fričė prisipažino: "Užpuolus Tarybų Sąjungą, svarbiausias vokiečių propagandos uždavinys buvo pateisinti šio užpuolimo būtinybę, kitaip tariant, visą laiką pabrėžti, kad mes užbėgom Tarybų Sąjungai už akių . . . kad ne Vokietija, o Tarybų Sąjunga atsakinga už šį karą".

Nutilo II-jo pasaulinio karo šūviai. Žmonija pradėjo gydyti karo padarytas žaizdas. Tačiau ir vėl, kaip anksčiau, Vakaruose prabilo apie "tarybinę karinę grėsmę". Įrodymu tarnavo viena—Tarybinės Armijos dydis. Tačiau faktai sakė ką kitą,—padėjusi savo sąjungininkams įveikti militaristinę Japoniją, Tarybų šalis demobilizavo daugiau nei 8 milijonus karių, 1947 metais Tarybinėje Armijoje teliko 2,8 milijono žmonių. Tai kuo akivaizdžiausiai įrodė, kad Tarybų šalis neturi nė mažiausios minties apie jokią agresiją. Praūžęs karas pareikalavo 20 milijonų gyvybių. Šalis gulėjo griuvėsiuose. Buvo sunaikintas trečdalis jos ekonominio potencialo. Tar. S-gos laukė milžiniški atstatomieji darbai. Tam buvo būtina taika. Ir Vakarai tai puikiai žinojo. Štai 1949 metais tada būdamas senatoriumi, J. Dulles pareiškė: "Ir vieša, ir konfidenciali informacija, kurią man suteikė mūsų vyriausybė ir Europos vyriausybės, įrodo, kad Tarybų Sąjunga dabar neruošia jokios stambiamaštabės karinės agresijos Europoje".

Deja, Vakarų mass-media šaukė ką kita. Kodėl? Tais metais Jungtinės Valstijos buvo vienintelė šalis, turinti atominį ginklą. Generolo Tayloro nuomone, šis ginklas leido primesti visam pasauliui "Pax Americana". Daugeliui atrodė, kad paklupdyti nukraujavusią Tarybų Sąjungą bus nesunku. Štai kodėl pirmasis atominio užpuolimo planas buvo ruoštas praslinkus vos 3 mėnesiams po Hirosimos ir Nagasakio subombardavimo. Apakintas sėkme, Washingtonas karštligiškai skubėjo. Pirmasis užpuolimo projektas numatė 20 taikinių. Bet to buvo aiškiai maža. Todėl toliau sekė vis nauji ir nauji projektai.

Gali kilti klausimas—tai kodėl Jungtinės Valstijos nė vieno šių planų nerealizavo? Juk tuo metu jos vienintelės turėjo atominį ginklą. Atsakymas labai paprastas—nerealizavo todėl, kad šio ginklo atsargos buvo nepakankamos. 1948 metais Pentagono arsenaluose buvo 100-150 atominio ginklo vienetų. To buvo aiškiai per maža. O 1949 metais Tarybų Sąjunga susikūrė savo atominį ginklą. Tai buvo—pabrėžiame—priverstinis, grynai gynybinis žingsnis.

1952-ji metai. Jungtinės Amerikos Valstijos pirmosios išbando termobranduolinį ginklą. Prasideda naujas šantažo etapas, tik šį kartą jis trunka neilgai. Praėjus vos vieneriems metams, Tarybų Sąjunga taipogi pasigamina vandenilinę bombą. O dar po ketverių metų, 1957 metais Tarybų šalis išveda orbitą pirmąjį satelitą—dirbtinį žemės palydovą. Šį žingsnį Vakarų propagandistai pavadino nauju tarybinio agresyvumo įrodymu. Jų nuomone, sukurta tarpžemyninė balistinė raketa, kurios Jungtinės Valstijos tuo metu dar neturėjo, pradėjo naują ginklavimosi varžybų etapą. Visi jie nutyli vieną momentą—tuo metu Amerika Tarybų Sąjungą buvo apjuosusi plačiu karinių bazių tinklu. Lėktuvams, nešantiems branduolinę mirtį, nereikėjo daug laiko, norint pasiekti numatytus taikinius Tarybų Sąjungos teritorijoje. Atsakyti tuo pačiu Tar. šalis negalėjo, būtent todėl—grynai gynybiniais tikslais—ir buvo sukurta raketa nešėja, galinti nesunkiai įveikti Atlanto platybes.

Sekantį kokybiškai naują ginklavimosi etapą, vėl, kaip visada, pasiūlė amerikiečiai, 1960 metais pagaminę pirmąjį povandeninį atominį laivą, ginkluotą balistinėmis raketomis. Tarybų Sąjunga analogišką laivą sukūrė tik po ketverių metų, 1964-siais. 1970 metais Jungtinės Valstijos žengė dar vieną žingsnį prie pavojingos ribos, pradėdama masinę tarpkontinentinę balistinės raketos su išsiskaidančiomis karinėmis galvutėmis gamybą. Tarybų Sąjunga analogišką sistemą pradėjo kurti tik 1975-siais. Žodis buvusiam Jungtinių Valstijų atstovui Jungtinių Tautų Organizacijoje: "Būtent Jungtinės Valstijos įvesdavo daugumą naujų strateginio ginklo sistemų". Tą patį pripažįsta ir buvęs vice prezidentas W. Mondale: "Nuo pat branduolinio ginklo atsiradimo dienos Jungtinės Amerikos Valstijos pirmavo ginklavimosi varžybose".

Ėjo metai, tačiau vaizdas nesikeitė. 1963 metais Nevados dykumoje susprogdinamas pats košmariškiausias imperializmo išradimas—neutroninė bomba. Būtent šį ginklą Pentagono strategai nutaria dislokuoti Europoje, tačiau įgyvendinti šiuos planus sutrukdo milžiniška pasipiktinimo audra. 1978 metais Carteris paskelbė atidedąs šį projektą, o tuo pačiu ir neutroninės bombos gamybą neribotam laikui. Tačiau jau 1981 metų rugpjūčio 6 dieną naujasis Baltųjų rūmų šeimininkas Ronaldas Reaganas paskelbė pradedąs gaminti šį ginklą. Labai simptomatiška, kad šis sprendimas buvo priimtas būtent rugpjūčio 6-tą. Tokiu, sakytum, labai savotišku būdu Amerika pažymėjo 36-asias Hirosimos atominio bombardavimo metines . . .

Šį nelinksmą Jungtinių Valstijų militarizmo sudarytą sąrašą šiandien pratęsia sparnuotosios raketos, raketos MX, programa "Trident", lazerinis ginklas, kosminio laivo panaudojimas karo veiksmams . . . Naujasis ginklavimosi varžybų etapas pareikalaus—ir jau reikalauja—dar negirdėtų materialinių resursų.

O dabar pabandykime suvesti balansą. Ar visos šios priemonės padidino Jungtinių Amerikos Valstijų saugumą? Daugumos karinių specialistų nuomone—ne. Nepadidino. Dargi atvirkščiai—šiandien Amerika yra nepalyginamai mažiau saugi, negu prieš 30 metų. Vadinasi, mūsų dienomis, posakis "jeigu nori taikos, ruoškis karui" prarado bet kokią prasmę. Tad kuo gi paaiškinti taip padidėjusį Jungtinių Valstijų valdančiųjų sluoksnių karingumą? Tik vienu—bandymu įgauti vienpusį karinį pranašumą. Sužlugdyti tarybinę [illegible]omiką. Įgyti strateginę [illegible]rsvarą. Sukurti pirmojo [illegible]mūgio" potencialą. Bet tai mažų mažiausiai naivu. Duodamas interviu Vakarų Vokietijos žurnalui "Špiegel", Tarybų šalies vadovas Leonidas Brežnevas aiškiai pasakė: "Jeigu prireiks, tarybinė liaudis ras galimybių imtis bet kokių papildomų pastangų, ir padarys viską, kas būtina patikimam savo šalies saugumui užtikrinti. Kur kas protingiau ir realistiškiau kalbėti apie jau egzistuojančio pariteto išsaugojimą, kuris, kaip rodo patirtis, yra neblogas pagrindas taikai". Mūsų nuomone, komentuoti šių žodžių tikrai nereikia. Ir nekartosime apie gausias taikingas Tarybų Sąjungos iniciatyvas—apie jas mes jau ne kartą pasakojome. Priminsime kitką. 1981 metų sausyje Jungtinėse Valstijose esančio Carnegie Fondo mokslininkai išspausdino pranešimą, kuriame pabrėžė: Amerikai ir Tarybų Sąjungai liko maždaug metai laiko pradėti derybas dėl ginklavimosi kontrolės. Jeigu tai nebus padaryta, ginklavimosi varžybos įstums pasaulį į branduolinę bedugnę, iš kur jau negrįžtama . . .

Tikėkimės, kad pasaulis išgirs šiuos nerimo kupinus žodžius. Ir palinkėkim vieni kitiems, kad tai įvyktų jau 1982 metais.

Kazys Bagdonavičius

Lietuvos TSR liaudies dailininkas skulptorius Petras Aleksandravičius sukūrė paminklą, skirtą Lietuvos TSR liaudies rašytojo Antano Vienuolio šimtosioms gimimo metinėms. Paminklas bus pastatytas Anykščiuose ant Šventosios upės kranto.

Nuotraukoje: **Paminklo Antanui Vienuoliui darbo modelis skulptoriaus dirbtuvėje.** A. Dilio nuotrauka

TARPTAUTINĖMIS TEMOMIS

Nauja taiki iniciatyva

Vietnamo Socialistinės Respublikos užsienio reikalų ministerija notoje, nusiųstoje Kinijos Liaudies Respublikos užsienio reikalų ministerijai, pasiūlė pradėti trečiąjį VSR ir KLR derybų dėl dviejų šalių santykių normalizavimo raundą. Šios derybos galėtų prasidėti ir normalizuoti padėtį pasienio rajonuose, kad po to būtų galima taikiai sureguliuoti problemas Vietnamo ir Kinijos santykiuose, sakoma dokumente. VSR vyriausybė siūlo visiškai nutraukti bet kokius ginkluotus veiksmus pasienyje ir atnaujinti Vietnamo ir Kinijos derybas.

Kaip žinoma, Pekinas 1980 metų kovo mėnesį vienašališkai nutraukė Vietnamo ir Kinijos derybas dėl dviejų šalių santykių normalizavimo. Po to tais pačiais metais jis kategoriškai atsisakė pradėti iki metų pabaigos trečiąjį šių derybų raundą. Pekine buvo ignoruojama ir žinoma Vietnamo, Laoso bei Kampučijos iniciatyva pasirašyti su KLR dvišales sutartis dėl taikaus sambūvio ir savitarpio nepuolimo. Tais pačiais metais Kinijos vadovai atmetė VSR pasiūlymą susitarti dėl visų ginkluotų konfliktų Vietnamo ir Kinijos pasienyje apribojimo tada, kai švenčiami tradiciniai Naujieji metai pagal Mėnulio kalendorių.

Atmesdami visus konstruktyvius VSR vyriausybės pasiūlymus, Kinijos vadovai iš esmės kariauja nepaskelbtą karą prieš socialistinį Vietnamą, naudodami niekšiškiausius metodus,—griebdamiesi politinio šantažo, vykdomos ginkluotos provokacijos, ekonominės diversijos ir kitos nusikalstamos akcijos. Kinijos kariuomenės dalys neteisėtai okupuoja kai kuriuos Vietnamo teritorijos rajonus, užgrobtus per agresiją prieš Vietnamą, 1979 metais.

Visa tai rodo, kad Pekinas nenori pagerinti dviejų šalių santykių. Šie Pekino veiksmai atspindi jo ekspansionistinį kursą didinti priešiškumą vietnamiečių tautai, kitoms Indokinijos ir visos Pietryčių Azijos šalių tautoms, vis aktyviau kištis į jų vidaus reikalus, siekiant sudaryti sąlygas realizuoti savo hegemonistiniams, agresyviems planams Pietryčių Azijoje.

Kaip rašė Vietnamo laikraštis "Kuan doi nian zan" padėtis Indokinijoje tebėra labai įtempta vien tik dėl Kinijos kaltės. Vietnamas iškėlė daug iniciatyvų ir konstruktyvių pasiūlymų, kuriais siekiama išspręsti opias problemas Vietnamo ir Kinijos santykiuose. Tuo tarpu Kinija nepateikė nė vieno tokio pasiūlymo.

Nauja VSR vyriausybės iniciatyva rodo jos gerą valią, siekimą sumažinti įtempimą Vietnamo ir Kinijos pasienyje, normalizuoti dviejų šalių santykius.

A. Stiklakis

LIETUVOS EKONOMIKOS NAUJIENOS

KĄ ŽADA KOMPLEKSINĖS PROGRAMOS

. . . Pasigirdo komanda "Paleisti!"—ir dar vienas Lietuvos valstybinės rajoninės elektrinės blokas ėmė dirbti nauju, optimalesniu režimu. Nuo šiol jo darbą kontroliuos kompiuteriai pagal programą, kurią paruošė respublikos Mokslų akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas.

Šios Elektrėnų jėgainės energetinių blokų darbo režime pagerinimas, kuris per metus leis sutaupyti apie 20 tūkstančių tonų kuro,—tik nedidelė ilgalaikės kompleksinės energetinių ir kuro išteklių racionalaus naudojimo programos sudėtinė dalis. O apskritai ši programa aprėpia vos ne visas respublikos liaudies ūkio šakas ir žmogaus buities sferas. Mokslininkams pasiūlius, pavyzdžiui, jau artimiausiu metu bus pradėti statyti naujoviško tipo gyvenamieji namai, kuriems apšildyti reikės gerokai mažiau šilumos. Bus likviduota keli tūkstančiai mažų, neekonomiškai kurą naudojančių katilinių, įmonės aprūpintos tobulesniais įrengimais, kurie ta pačia energija pagamins daugiau produkcijos.

— Atsižvelgiant į TSKP XXVI suvažiavimo reikalavimus, artimiausiais metais Lietuvoje bus sudaryta ir įgyvendinta penkiolika tikslinių kompleksinių programų,—pasakoja Valstybinio plano komiteto mokslinių-techninių problemų skyriaus viršininkas A. Deinys.—Tokios programos, numatytos ilgam laikotarpiui, dažniausiai 10-20 metų, laiduoja darnią daugelio ministerijų ir žinybų, teritorinių valdymo organų saveiką, leidžia svarbiausias problemas spręsti kompleksiškai, su tolima perspektyva.

Ekonomistai jau spėjo įsitikinti tikslinio-programinio planavimo privalumais. Štai tik iš dalies realizavus kompleksinę programą avalynės kokybei ir jos asortimentui gerinti, per pastaruosius kelerius metus pavyko didelę paklausą turinčių batų gamybą padidinti vos ne keturgubai. Tam teko atlikti didelį darbą: pertvarkyti odos gamyklas ir avalynės fabrikus, pritaikyti juose naujausias mokslininkų rekomendacijas. Tam buvo investuota daug lėšų, bet jos labai greitai atsipirko. Labai efektyvi pasirodė mašinų ir jų konstrukcijų apsaugos nuo korozijos kompleksinė programa. Mokslininkų sukurtos technologijos jau sutaupė liaudies ūkiui apie dvidešimt milijonų rublių.

Dabar respublikos ekonomistai, mokslininkai, gamybininkai ruošiasi įgyvendinti dar keletą ilgalaikių programų. Rengiamos moksliškai pagrįstos priemonės, susijusios su Ignalinos atominės elektrinės statyba, mokslinės-techninės pažangos programa visam liaudies ūkiui vystyti. Labai opi gamybos mechanizavimo problema. Išsprendus šioje programoje numatytus uždavinius, vien šį penkmetį į mechanizuotą darbą bus pervesta keliasdešimt tūkstančių darbininkų. Šis momentas svarbus ne tik ekonominiu, bet ir socialiniu požiūriu. Įgyję naujas specialybes, žmonės galės dirbti lengvesnį ir, svarbiausia, kūrybingesnį, malonesnį darbą.

ELEKTRONINIAI GAMYKLŲ TALKININKAI

. . . Salėje, savo švarumu ir tvarka primenančioje operacinę, žvilga naujutėlės elektroninės skaičiavimo mašinos. Greta—spintos su tūkstančiais perfokortų ir perfojuostų, atkeliavusių iš staklių pramonės įmonių. Dirbdamos labai sparčiai, mašinos jas apdoroja tiesiog akies mirksniu.

— Sistemos sukūrimas kainavo kelis milijonus rublių, tačiau ji jau seniai atsipirko ir dabar duoda didelę naudą,—pastebi centro "Lietuvos staklės" vyriausiasis inžinierius Adolfas Baublys.—Ši sistema tiesiogiai, labai operatyviai veikdama gamybą, per trumpą laiką įgalino įmonėse 4-5 procentais padidinti produkcijos išleidimą, gerokai sumažinti jos savikainą.

Dabar Lietuvoje jau veikia apie šimtą automatizuotų valdymo sistemų, iš kurių daugiau kaip pusė—pramonės įmonėse bei gamybiniuose susivienijimuose, statybos organizacijose. Talkininkaujant elektronikai, pavyzdžiui, surasti optimaliausi elektros tiekimo linijų tiesimo variantai, leidę gauti maždaug 6 milijonų rublių ekonomiją. Kauno Spalio 50-mečio dirbtinio pluošto gamykloje pagal automatizuotų valdymo sistemų pateiktas rekomendacijas pertvarkius gamybą, penktadaliu padidėjo įmonės pajėgumas, Panevėžio "Ekrano" gamykloje, tiekiančioje šalies ir užsienio televizorių gamykloms kineskopus, sistema sėkmingai pakeitė dešimtis kontrolierių.

Lygiai prieš dvidešimt metų Tarybų Lietuvos Mokslų akademijoje buvo sumontuota pirmoji respublikoje elektroninė skaičiavimo mašina, kuri atlikdavo 10 tūkstančių operacijų per sekundę. Dabar akademijos skaičiavimo centre dirba mašina šimtą kartų spartesnė už savo pirmtakę. Per sekundę ji daro 1,1 milijono aritmetinių arba loginių operacijų. Ši technika padeda padaryti daug vertingų darbų. Kaip sako Mokslų akademijos skaičiavimo sistemos vyriausiasis konstruktorius profesorius, technikos mokslų daktaras Laimutis Telksnys, jos pagalba sprendžiami atomų ir molekulių fizikos, šiluminės ir puslaidininkių fizikos, elektrochemijos uždaviniai, tiriamos molekulių biologinės charakteristikos, nagrinėjami būdai, kaip geriau sukonstruoti radioelektroninę aparatūrą ir net . . . operuoti širdį.

Automatizuotoms valdymo sistemoms, elektroninei skaičiavimo technikai diegti respublikoje, įsteigtas specialus konstravimo ir projektavimo biuras. Beje, Tarybų Lietuva ne tik naudoja, bet ir pati gamina "naujos kartos" skaičiavimo techniką. "Sigmos" gamybinis susivienijimas Vilniuje—vienas didžiausių elektroninės skaičiavimo technikos tiekėjų Tarybų šalyje.

Romualdas Česna

Šiaulių televizorių gamykloje pradėta gaminti televizijos teksto spausdinimo įrenginius. Jie skirti televizijos kilnojamosioms stotims. Savo elektroninėje atmintyje šie įrenginiai turi kelių puslapių tekstą, kuris perduodamas televizoriaus ekrane.

Nuotraukoje: **Reguliuotojas Česlovas Černiauskas derina televizijos teksto spausdinimo įrenginį.** A. Dilio nuotrauka

RAMŪS NERVAI-GERA SVEIKATA

Gyd. ČESLOVAS GRIZICKAS

50-MEČIO PROGA SVEIKINAME GYDYTOJĄ **ČESLOVĄ GRIZICKĄ** — LTSR SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS VYRIAUSIĄJĮ NEUROLOGĄ, SVEIKATOS APSAUGOS ŽYMŪNĄ, TSRS NEUROPATOLOGŲ IR PSICHIATRŲ MOKSLINĖS DRAUGIJOS REVIZIJOS KOMISIJOS NARĮ, MŪSŲ ŽURNALO AUTORIŲ IR TALKININKĄ NUO 1962 METŲ. „ŽINIJOS" DRAUGIJOS PASKAITININKĄ, IŠSPAUSDINTA PER 100 JUBILIATO STRAIPSNIŲ NEUROLOGIJOS, PSICHOHIGIENOS, ŠEIMOS SANTYKIŲ KLAUSIMAIS.

Apie XX a., lyg pagerbdami jį, sakome — technikos, atomo, kosmoso, kibernetikos, didelių svarbių socialinių pakitimų ir t. t. amžius. Tuo pabrėžiama žmogaus proto galia, atradimai, svarbūs socialiniai pertvarkymai. Tačiau XX a. pavadinamas ir nervinguoju amžiumi. Vis įdėmiau žvelgiama į žmogaus nervų sistemą, jos atsparumą ir opumą spartėjant gyvenimo tempui, automatizacijai, telkiantis žmonėms į miestus, plečiantis ryšiams tarp žmonių. Vis didesnį rūpestį kelia mūsų nervų sistemos apkrovimas, nervų būklė.

Neurologija Lietuvoje ėmė sparčiai vystytis pokario metais. Iš pradžių šioje srityje darbavosi tik keli gydytojai. Dabar ne tik didesniuose miestuose, bet ir rajonų centruose veikia modernia aparatūra aprūpinti nervų ligų skyriai, dirba keli šimtai gydytojų neurologų. Kasmet nemažai neurologų tobulinasi respublikinėse ir centrinėse šalies mokslo įstaigose. Be to, kasmet vyksta respublikos neurologų seminarai aktualiais neurologijos klausimais.

Respublikos nervų ligų specialistai (iš jų 15 yra aukščiausios kvalifikacijos, 2 — medicinos daktarai ir 11 medicinos kandidatų) sprendžia sudėtingus nervų ligų diagnostikos bei gydymo klausimus. Daug paramos neurologams gydant ligonius teikia neurochirurgai, ypač Kauno klinikų neurochirurginis centras, kur atliekamos sudėtingiausios operacijos. Pokario metais išleistame prof. L. Gutmano vadovėlyje „Nervų ligos" buvo rašoma, kad daugelio nervų ligų gydymas yra beviltiškas, o dabar gydytojai neurologai daugeliu atvejų ligoniams padeda. Tačiau neišspręstų gydymo problemų dar daug, dar nėra visiškai aiškios kai kuriu ligų priežastys, pvz., išsėtinės sklerozės. Lietuvoje labai sumažėjo infekcinių nervų ligų, išnyko poliomielito epidemijos. Poliklinikose veikia 89 nervų ligų kabinetai, sukomplektuoti visi neurologų kadrai, tačiau kabinetai perkrauti darbu.

Neurologija dabar yra glaudžiai susijusi su kai kuriomis kitomis specialybėmis, pvz., imunologija, genetika ir net kibernetika. Daug bendra ji turi su psichologija, neurochirurgija. Antra vertus, nuo nervinių veiksnių galima susirgti širdies-kraujagyslių ligomis, opalige, cukriniu diabetu ir kt. Daug šiuo metu kalbama ir rašoma apie neigiamų emocijų kenksmingumą žmogaus sveikatai. Vis dažniau pasitaiko, kad ligoniai skundžiasi įvairiais negalavimais, tačiau tiriant organinių pakitimų nerandama. Tai esti centrinės nervų sistemos išsekimas, neurozės, pagaliau pradiniai kokios nors, visai ne nervinės ligos požymiai.

Nors tarp neurologinių ligų vyrauja periferinės nervų sistemos ligos, tačiau vis aktualesnės darosi galvos smegenų kraujagyslių ligos, susijusios su žmogaus gyvenimo rudeniu. Deja, tas ruduo ankstėjo. Neurologams dažnai tenka susidurti su sunkiausiais smegenų kraujagyslių sutrikimais — kraujagyslių katastrofa, pasireiškiančia insultais. Dažniausiai ta katastrofa yra aterosklerozės ar hipertoninės ligos pasekmė. Apie 20% visų nervų ligų skyrių ligonių serga galvos smegenų insultais. Šalyje kasmet užregistruojama daugiau kaip 400 tūkst. insultų, JAV — 500 tūkst. Taigi 1000-čiui TSRS gyventojų tenka 2,3 insulto, JAV — 2,6, Japonijoje — 4,34. Pusės insultų baigtis yra negera, iš likusių gyvų tik 18% grįžta į ankstesnį darbą. Tai viena svarbiausių neurologijos problemų.

Ypatingą reikšmę turi ankstyvas galvos smegenų kraujagyslių sutrikimų išaiškinimas ir gydymas. Svarbu šalinti insultą sukeliančius rizikos faktorius, kurių pagal prof. I. Akimovą yra daugiau kaip 30. Iš jų 76% sudaro per didelė emocinė įtampa ir psichinės traumos. Tai susiję su žmogaus gyvenimo sąlygų pasikeitimu. Beveik nebeliko sunkaus fizinio darbo, o nervų apkrovimas labai padidėjo — tai ypač atsilliepia kraujotakos sistemai. Daug reikšmės turi ir paveldėjimas, mityba, alkoholio vartojimas, rūkymas. O ypač blogai veikia neigiamos emocijos, stresai. Ne be reikalo hipertoninė liga vadinama neigiamų emocijų liga. Jų metu antinksčiai išskiria į kraują biologiškai aktyvias medžiagas, skatinančias kraujagyslių spazmus, didinančias kraujo krešėjimą ir kraujospūdį. Tai sena organizmo kovos reakcija į bet kokį fizinį ar psichinį pavojų. Stresas yra organizmo apsauginių jėgų mobilizavimas įveikti grėsmę. Nors žymus Kanados specialistas H. Selje stresą yra pavadinęs gyvenimo druska, tos „druskos" neturėtų būti per daug. Nuo nuolatinių stresų sutrinka kraujo apytaka, organizmas nebeaprūpinamas pakankamu deguonies kiekiu ir yra nuolatos alinamas. Visada pirmiausia nukenčia vegetacinė nervų sistema, kuri pirmiausia reaguoja, kai neigiami stresai pranoksta organizmo nervų sistemos pajėgumą. Tada pasireiškia vegetacinės audros, kurios nepraeina be pėdsakų. Antinkščiams gausiai išskiriant hormono adrenalino, kraujyje padaugėja riebiųjų rūgščių ir cholesterino, kepenys sparčiau sintezuoja ir išskiria į kraują lipoproteidus — atsiranda galimybė susidaryti trombui. Žinoma, insultui įvykti reikia daugelio rizikos faktorių derinio. Ypač pavojingas derinys yra riebus maistas ir per didelė nervinė įtampa. Kadangi mūsų laikų žmogus išgyvena stresus sėdėdamas kėdėje, nepatiria fizinės iškrovos ar kitokio būtino neigiamų emocijų nukreipimo kitur bei jų neutralizavimo, pavojus smegenų kraujagyslėms kaupiasi.

Dabartinis žmogus ypač jautriai reaguoja į žodžius, jo žmogiškojo orumo žeminimą. Kiekvienas žmogus turi jausti tam tikrą aplinkinių žmonių pripažinimą, prielankumą. Kuo žmogus sudėtingesnis, turtingesnės dvasios, tuo jis jautresnis, reiklesnis aplinkinių poelgiams ir žodžiams. Neįvingumas susijęs su mūsų graužatimi ir sielvartu. Tarybinis filosofas prof. G. Garegorodcevas pabrėžia, kad anksčiau psichogeninės ligas paprastai sukeldavo bendras nervų sistemos ir atskirų organų funkcijos sutrikimas, o dabar psichosomatinių problemų centras persikėlė į kitas platumas, nes dažnai sunkūs morfologiniai įvairių žmogaus organų pakitimai atsiranda dėl psichinių veiksnių.

Tyrimai rodo, kad nemažos dalies žmonių yra padidėjęs kraujo spaudimas. Šiai Berlyno Pankovo rajone rastas padidėjęs kraujospūdis 17, 5% gyventojų, mūsų respublikoje tiriant vidutinio amžiaus vyrus Kauno m. 26% buvo nustatytas padidėjęs kraujospūdis, o 5% pripažinta hipertoninė liga. Maskvoje tiriant vyrus — 21,5% padidėjęs kraujospūdis, 35,8% pripažinta smegenų kraujotakos nepakankamumo pradinė forma. Todėl labai svarbūs yra masiniai profilaktiniai gyventojų tikrinimai. Jau ir vaikams, ypač paauglystėje, neretai randamas padidėjęs arterinis kraujo spaudimas. Tokius vaikus reikia gerai ištirti, ypač atkreipiant dėmesį į jo nervinę būseną, mikroaplinką, kurioje vaikas gyvena, jo emocinį apkrovimą. Ir galvos skausmus dažnai sukelia ne organiniai pažeidimai, o ilgai rusenantys konfliktai. Todėl vaikas, o vėliau suaugęs vyras ar moteris, turi turėti šalia savęs jį supratantį draugą, kuris sunkesnėmis valandomis paramtų, nuteiktų optimistiškai.

Plakemam liežuviu daugiau skauda, negu plakamam bizūnu. Į fizinę prievartą esame įpratę žiūrėti kaip į chuliganizmą ir kaltininkui taikome tam tikrą dalį baudžiamojo kodekso. Tačiau žodinis chuliganizmas ratai susilaukia tinkamo atpildo.

Žymus JAV psichologas dr. K. S. Levis nurodo, kad „dvasinis skausmas, nors ir neatrodo toks dramatiškas kaip fizinis, nėra lengviau iškenčiamas; lengviau pasakyti „man skauda dantį" nei „kenčiu dvasinę kančią, mano širdis sužeista..." Fiziškai sužalotiems žmonės gauna pagalbą traumatologiniuose punktuose. O kur gauti pagalbą psichologiškai sužalotajam? Kur gauti taip reikalingą psichoterapinę pagalbą? Dažnai net psichinė reanimacija būna reikalinga. Šis tas jau pradėta daryti: kai kur jau veikia psichohigienos ar psichoterapijos kabinetai.

Organizuojant angioneurologinę pagalbą, numatoma ypatingą dėmesį skirti išaiškinti ir dispanserizuoti ligonius, kurių pakenktos galvos smegenų kraujagyslės. Jau veikia raabilitacinis skyrius Elektrėnuose, kur stengiamasi nukreipti ligonius dar prieš pasireiškiant insultams, atsiradus smegenų kraujagyslių funkcinės patologijos požymiams ar įvykus praeinančiam kraujo apytakos sutrikimui. Pažymėtina, kad daugelis gyventojų, ypač vyrų, nesupranta, kokia yra svarbi laiku suteikta medicininė pagalba, išgelbstinti nuo sunkios katastrofos. Yra žmonių — tuo ir pats įsitikinau konsultuodamas — atkakliai neklausančių gydytojų raginimų ir įspėjimų. Susidūręs su tokiais žmonėmis, vis prisimenu darbą VDR nervų ligų klinikoje — neteko ten sutikti ligonių, kurie nepaklausytų gydytojo nurodymų, ar jie liestų visapusišką sveikatos ištyrimą, ar režimą, ar gydymą.

Nemaža neurologijos problema yra ir periferinės nervų sistemos ligos, dėl kurių daug žmonių laikinai nstenka darbingumo. Ypač paplitę radikulitai, dažnai susiję su stuburo patologija. Pagal tarybinį neurologą prof. A. Veiną, 40% radikulitų paūmėjimų taip pat yra susiję su stipriomis neigiamomis emocijomis. Šioms ligoms daug reikšmės turi gamybinės sąlygos. Darbo sąlygų gerinimu itin turėtų rūpintis profsąjunginės organizacijos, kurios susiduria su laikinojo nedarbiagumo apmokėjimo klausimais. Nenurodinėsime, kaip reikėtų elgtis profesinių ligų atvejais, tik priminsime, kad ligonį reikia ne tik diagnozuoti ir gydyti, bet ir rūpintis darbo žmonių sveikatos profilaktika.

Respublikoje didelis darbas atliekamas gydant asmenis, sergančius epilepsija. Ši liga neturi tendencijos plėstis, išskyrus trauminės ir alkoholinės kilmės epilepsijos atvejus. Nuo alkoholizmo apskritai atsiranda įvairiausių nervinių sutrikimų ir rimtų organinių-struktūrinių smegenų pakitimų. Šiuo metu neurologijai į pagalbą atėjo naujos rūšies aparatūra, kuri padarė perversmą daugelio nervų ligų diagnostikoje. Tai kompiuterinė tomografija, įgalinanti tiksliai nustatyti židininius pakitimus smegenyse. Kompiuteriniai tomografai jau pradėdami gaminti Šalyje ir netolimoje ateityje šiais aparatais bus aprūpintos ir mūsų respublikos gydymo įstaigos. Austrų specialistai žurnale „Nervenarzt" nurodo, kad ištyrus chroniškus alkoholikus kompiuterinės tomografijos metodu, 44% ligonių rasti degeneraciniai atrofiniai galvos smegenų pakitimai (įdomu, kad tik 11,3% sergančiųjų šizofrenija turi tokius smegenų pakitimus). Tai tik vienas iš daugelio pavyzdžių, kokią žalą alkoholis daro žmogui ir kaip dar vis neįsisąmoninamas tas baisus pavojus, kuris tyko apgaulingojo svaigalo aukos.

Per 30% ligonių, ateinančių pas neurologus į poliklinikas, serga neurozėmis, kurias dažniausiai lydi nemiga, galvos skausmai ir įvairūs nemalonūs jutimai. Neurozėmis sergantys žmonės daug kenčia. Tai ne psichopatai, kurie anomaliu charakteriu varčia kentėti kitus (kaip epileptoidiniai, dirgliieji psichopatai). Sergantys neurozėmis turėtų gydytis psichoneurologinėse įstaigose, bet jie dažnai mieliau lanko nervų ligų kabinetus, nors čia ne visada gali gauti reikiamą pagalbą. Jiems reikia išsipasakoti, jiems reikalinga psichoterapija, o poliklinikoje tam neužtenka laiko. Numatoma poliklinikose daugiau steigti psichoterapinių kabinetų (kol kas jų tėra keletas).

Neurozių profilaktika glaudžiai susijusi su kraujagyslių ligų profilaktika. Tai konfliktinių situacijų šalinimas, tinkamo mikroklimato šeimoje ir darbo kolektyve sudarymas. Tai kompleksas priemonių, susijusių su protinio ir fizinio darbo higiena, medicinine pedagogika, tvirta ir harmoninga šeima. Profilaktika turi būti pradėta nuo vaisiaus apsaugos nėštumo metu, tinkamo motinos elgesio, gyvenimo būdo. Prieš santuoką, jei yra neaiškumų dėl būsimo palikuonio sveikatos, reikėtų pasitarti su genetikais. (Pvz., Švedijoje prieš santuoką reikia žinoti net kelias savo protėvių kartas — genealoginį medį). Pirmaisiais 4—5 nėštumo mėnesiais motina turi laikytis tausojamojo, vėliau — lengvai treniruojamojo režimo. Motina neprivalo rūkyti (rūkymas apskritai paverčia niekais visas sveikatos stiprinimo pastangas). Jokiu būdu negalima gerti svaigalų. Alkoholikų vaikai turi alkoholinės embriopatijos sindromą (apie pusę alkoholikių motinų vaikų fiziškai ir psichiškai neišsivystę). Neigiamai vaisiaus kraujo apytaką veikia per aukštas ir per žemas motinos kraujo spaudimas, įvairių vaistų vartojimas. Reikia vengti sunkesnio fizinio darbo, nes vaisiaus neveikia stebdantis klajoklio nervo poveikis, todėl jo širdies plakimas gali būti per greitas net motinai ilsintis. Tai gali atsiliepti širdies-kraujagyslių sistemai po gimimo. Svarbu, kad aplinka būtų rami. Jei motina nuolat susirūpinusi ir jbauginta (to priežastis dažnai būna alkoholikas tėvas), kūdikio nervų sistema taip pat nukenčia. Kūdikis turi būti planuotas, lauktas ir jį turi ruoštis sutikti ir tėvas, ir motina.

Vaikystėje ypatingą reikšmę nervų sistemai turi tėvų darnus sugyvenimas, rūpinimasis vaiku ir vienas kitu. Kad vaiko nervų sistema vystytųsi harmoningai, vaikas turi jausti reiklumą, turi būti ugdoma jo vidinė disciplina. Svarbu įsijausti ir stengtis suprasti vaiko išgyvenimus, mokėti kalbėti su vaiku, o ne vaikui. Aukėjant vaiką kartais suteikiama pirmenybė arba emociniam (tai būdinga mo'inoms), arba intelektualiam elgesiui. Jei vyraus emocionalūs santykiai, vaikas bus impulsyvus. Jei vaikas bus veikiamas tik intelektuališkai, toks poveikis neapims visos vaiko asmenybės. Vaikas turi suprasti, kad gyventi — reiškia turėti pareigų, privaleti elgtis pagal tam tikras normas. Vaikas turi būti užimtas (tai neliečia papildomo mokymo ir televizoriaus žiūrėjimo), jam turi būti keliami reikalavimai, ir ne per maži reikalavimai. Jeigu iš vaiko per mažai reikalaujama ir jis neatlieka tam tikrų pareigų, jis ieško įtampos antivisuomeninėje veikloje, nes egzistuoja ir pareigų nebuvimo patologija. Svarbu, kad vaikai — mergaitės ir berniukai — jaustų tolygų abiejų lyčių, abiejų tėvų poveikį. Tai jiems padės vystyti savo nervines reakcijas pagal tam tikrą savo lyties tipą, o tėvo tinkamas auklėjimas padės įvaldyti elgesio stabdžio mechanizmus. Ir dar. Reikia stengtis, kad vaikai daugiau judėtų (įdomu, kad dabar vaikai futbolą žaidžia, iš eilės spirdami kamuolį į vartus, o ne bėgiodami).

Profesinėje veikloje žmogus turi dirbti pagal savo pašaukimą ir pripažinimą. Turi būti gerbiamos visos profesijos — svarbu, kad darbas būtų atliekamas gerai. Nors šeima ir netinkamas auklėjimas pagal Leningrado V. Bechterevo psichoneurologinio instituto duomenis yra kalti dėl 80% visų neurozių, tačiau daug reikšmės čia turi ir darbo kolektyvo mikroklimatas. Italų prof. M. Bernečio duomenimis, pasitenkinimas darbu svarbesnis net už fizkultūrą. Darbo našumas — tai mokėjimas plius gera nuotaika. Todėl ateities darbo kolektyvuose, matyt, visur darbuosis psichologai, padedantys reguliuoti darbo organizavimą, santykius tarp bendradarbių. Jei darbas nemėgstamas, atsiranda neigiamos emocijos, o tuo pačiu ir vegetacinės-endokrininės sistemos įtampa. Tada poilsis esti fiktyvus, nors darbas ir pasibaigęs, organizmas nesilsi, kova tebetrunka, nes tokio poilsio metu analizuojami negatyvūs jausmai. Ypatingai svarbi ir šeimos terapinė funkcija — šeimoje žmogus turi pailsėti, būti paguostas, padrąsintas. Tai įmanoma, jei sutuoktiniai myli ir gerbia vienas kitą. Kai žmogus negali pailsėti, nuolat jaučia įtampą, nuovargį, gyvena nuolatos skubėdamas, aktyvusis gyvenimas jam pasidaro nebemalonus, jis nori išsivaduoti nuo to krūvio, tos įtemptos būsenos ir laukia kažkokios geresnės ateities — jis ne gyvena, o ruošiasi gyventi. Neigiamos emocijos per vegetacinę nervų sistemą veikia kraujagysles, skatina ne tik neurozės reiškinius, bet ir aterosklerozę, senėjimą.

Sunku gyvenant išvengti nemalonumų. Tačiau reikia daryti viską, kad tie išgyvenimai nepranoktų jėgų. Žmogaus laimė ir sveikata — geri santykiai su kitais žmonėmis. O to reikia mokytis. Pirmiausia reikia išmokti analizuoti savo elgesį, apgalvoti gautą kritiką. Reikia mokytis būti maloniam su kitais žmonėmis, nors jie gali ir nekelti simpatijos, sugebėti įsigilinti į kitų rūpesčius, neutralizuoti blogą nuotaiką, irzlumą. Yra žmonių, kurie nesukelia įtampos, kiti su jais jaučiasi patogiai, saugiai. Tokie žmonės moka pasakyti gerų žodžių artimam, gerbti kitų orumą. Tai svarbu visur ir visada. Jau prancūzų buržuazinės revoliucijos metu buvo paskelbtas šūkis — „bausti, bet ne žeminti". Kai revoliucionierius Marato žudikė Šarlota Kordė buvo giljotinuota ir jai mirties bausmę įvykdęs budelis Samsonas Paryžiaus Grevė aikštėje, dalyvaujant gausybei žmonių, pakėlė nukirstą jos galvą ir sudavė per veidą, jis buvo atleistas iš savo pareigų, nors jo giminė dirbo Paryžiuje budeliais apie 200 metų. Suduodamas per veidą, jis įžeidė žmogaus orumą.

Daug dar reikės nuveikti mokant žmones bendrauti, vadovus vadovauti. Žmonės dabar labai jautrūs bendravimo niuansams. Nesugebant tinkamai bendrauti, kyla konfliktai, neigiamos emocijos, nuolatinė įtampa, nepasitikėjimas savimi. Šveicarų pedagogas Johanas Pestelocis teigė, kad „jei širdyje esi padrąsintas ir apramintas, tatai daugiau nei būtum pavalgydintas". Kitas šveicaras, rašytojas Maksas Frišas, teigia, kad „nereikia tenkintis tik tuo, kad kitam žmogui tiesiog pasakei savo nuomonę; rūpinkimės ir saiku — ta nuomonė turi kitą ne versti nuo kojų, bet jam padėti; laikykime atkišę teisybę, bet taip, kad kitas pats į ją įlistų".

Medicinoje, taip pat ir neurologijoje, jau daug paslekta. Bet medikai dar pamiršta, kad jų svarbiausias tikslas rūpintis ne žmonių ligomis, o sveikata, kad ligoms būtų laiku užkirstas kelias. Ligas gydyti nėra lengva, geriau jų išvengti. Todėl ir neurologų pastangos bus kreipiamos šia kryptimi. „Sveikata — ne tik didžiausias visuomenės pasiekimas, būtina gyvenimo ir darbo sąlyga, — nurodo prof. V. Kaznačajevas, — bet ir tam tikras estetinio pasitenkinimo komponentas. Mūsų jaunimas per mažai auklėjamas būti gražus, harmoningai derinti fizinį ir dvasinį grožį. Šių dienų jaunimas dažniau jaučia estetinį pasitenkinimą dėl ryškios aprangos ir kosmetikos, rečiau — dėl fizinio grožio". O be fizinio grožio, skiepykime jaunimui ir pareigą tausoti savo sveikatą kaip didžiausią vertybę, o ypač nervinę, gerbti ir mylėti kitus žmones. Tatai padės išvengti įvairių stresų ir daugelio nervinių negalavimų.

"Mokslas ir Gyvenimas"

Bronius Mackevičius

Ištikimybė

Iš nevilties
Karys per sapną verkia,
Kad nevalia kovot su likimu,
Kai rudeniu
Pavasaris padvelkia
Ir budina jį
Vėjais nuo namų.

Sapne atgyja
Ir suskausta viskas,
Kas, rodos, buvo perdegę seniai.
Jausmų šaltiniai
Iš vilčių ištryškę
Vėl traukia jį
Kaip šūvį taikiniai

Tenai,
Kur dainą, nemigos brandintą,
Dabar mieloji
Tęsia su kitu.
Karys negali
Savo meilės ginti
Prie posto prirakintas
Statutu.

Todėl per sapną verkia jis.
O rytą
Vėl taps ramus,
Smagus kaip reta taps.
Ir tik laiškai,
Ant antklodės nukritę,
Jau niekad žvilgsny
Džiaugsmo neįžiebs.

O dienos plauks
Ir degs laužais per naktį.
Sunkumais, dūmais ilgesį slopins.
Ir pirmą raukšlę
Į kareivio kaktą
Pirmosios meilės atminties
Įpins.

Širdis skaudės.
O jis budės ir saugos
Žmonių džiaugsmus
Ir mylimų kartu.
Vienintelę,
Kurį, sapnan įaugus,
Dabar jo dainą
Tęsia su kitu.

Jei ištarsi

Kaip seniai,
Kaip be galo seniai
Tavo vardas į manąjį langą įšalo,
Jungias upių drumsti vandenai,
Ir kalnai
Susitikti gali.
Tik ne mes.
Mūsų meilę kažkas
Kaip paklydusį šunį apspardė.
O dabar aš lyg lango šukes
Skaudžiai spraudžiu
Dainon tavo vardą.
Ir rimuoju paukščių balsus,
Kad čiulbėtų tau dieną naktį.
Ir braukau šauktukus visus,
Kad vienatvėj
Tylos tau pakaktų.
Būk žvalgžde.
Ir švytėk atminy man
Per miglyną,
Per lietų,
Per laiką.
Tik netark nei šaltai, nei intymiai
Kaip kadais:
Po laiko. Nereikia.
Jei ištarsi — sustings vandenai
Atskirai šals išdidūs kalnai.

Šį rudenį

Sodams auksą dalinant
Šį rudenį,
Tu mane begaliniai
Nuliūdinai.

Pagailėjai dainų
Ir laukimo.
O nešiau dovanų tau —
Likimą.

Paskutinį
Norėjau aš kartą
Ant laukimo
Širdim pasisverti.

Kaip prie prūdo
Sena obelis,
Aš norėjau širdim prisiliesti
Prie akių ašarotų
Šį rudenį.

— — — Tu mane begaliniai
Nuliūdinai.

Vaikų lopšelis-darželis viename naujų Vilniaus gyvenamųjų rajonų, pavadintas "Pasaka". Ir neatsitiktinai. Čia viskas primena pasaką—senoviški baldai, vygės, virtuvės rakandai, kuriais naudojosi mūsų senoliai. Visa tai padarė liaudies meistrai. Tokioje aplinkoje darželinukai mokosi senovinių liaudies šokių ir dainų, groja liaudies instrumentais. O mažosios šeimininkės "verda" patiekalus savo virtuvėse, supa vežimėliuose lėles.

Nuotraukoje: **Metodistė Danguolė Babičienė moko mažylius šokti "Kepurinę".** A. Sabaliausko nuotrauka

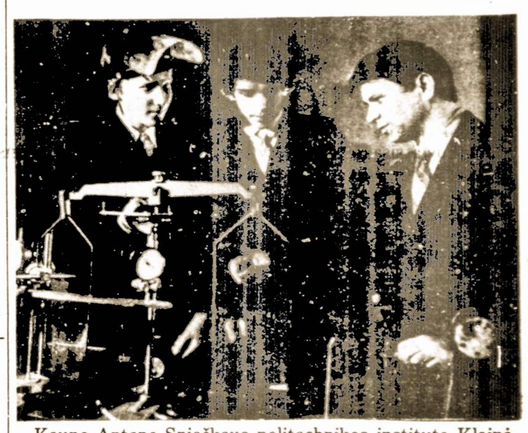

Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto Klaipėdos fakulteto Mechaninių disciplinų katedroje, kuriai vadovauja technikos mokslų daktaras, profesorius Vilnius Židonis, gali sutikti aspirantus ne tik iš Tarybų Lietuvos, bet ir kitų šalies vietų. Prof. V. Židonis ir technikos mokslų kandidatas docentas Elmutas Langas būsimųjų mokslininkų ieško ir uostamiesčio bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų vyresniųjų klasių moksleivių tarpe. Mechaninių disciplinų katedroje jie atlieka bandymus, pratinami prie mokslinio darbo.

Nuotraukoje: **Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto Klaipėdos fakulteto Mechaninių disciplinų katedros docentas, technikos mokslų kandidatas Elmutas Langas [dešinėje] su miesto keturioliktosios vidurinės mokyklos dešimtokais Liutauru Gelumbausku ir Viktoru Charlaškinu praktinių užsiėmimų metu.** B. Aleknavičiaus nuotrauka

Lietuvos V. Lenino VRE profsąjungos organizacija didelį dėmesį skiria energetikų darbo ir poilsio sąlygoms. Elektrėnuose yra keli vaikų lopšeliai-darželiai, kultūros namai, atviras plaukimo baseinas, irklavimo bazė, dirbtinio ledo čiuožykla. Kas trečias darbuotojas sportuoja, kultivuojama 21 sporto šaka. Pagal socialinio ir ekonominio vystymo planą energetikams pastatytas 130 vietų profilaktoriumas. Vienuoliktojo penkmečio metais (1980-1985) numatoma išskirti 400 tūkstančių rublių darbo sąlygoms ir jo apsaugai gerinti. Bus taip pat pastatyta nauja vidurinė mokykla, du vaikų darželiai, išplėsta poliklinika, atiduota naudoti apie 85 tūkstančius kvadratinių metrų gyvenamojo ploto.

Nuotraukoje: **Elektrinės oranžerėjoje.**

M. Baranausko nuotraukos

KANADOS ŽINIOS

MONTREAL, QUEBEC

Kovo Aštuntosios pietūs

Šios kolonijos Moterų Klubas ruošiasi atžymėti Kovo Aštuntosios-Moters Dienos paminėjimą su programa ir pietumis. Visi, kam leidžia sveikata, dalyvaukite. Pagerbsite moteris, pasivaišinsite, pasižmonėsite, ir draugiškoj nuotaikoj praleisite popietę.

Šis paminėjimas ruošiamas kovo-March 13 rusų svetainėje—3447 St. Laurens Str., 1 v. p. p. Įžanga tik $4.00.

Kvičia Komitetas

Iš Montrealo moterų klubo susirinkimo

Vasario 1 dieną įvyko Montrealo Moterų Klubo metinis susirinkimas pas mielą draugą Skripką jo gražioje rezidencijoje. Susirinko gražius būrelis narių nors tai buvo pats vidurys žiemos ir labai šaltas.

Prisiminėme mūsų sergančias drauges, kurios negalėjo dalyvauti su mumi—tai E. Urbanavičienė, Daugėlienė, Menkeliūnienė.

Susirinkimas buvo labai svarbus ir įdomus. Pirmininkė Ada Šuplevičienė pravedė susirinkimą padėkodama J. Skripkai už patalpas ir visiems už atsilankymą. Onutė Veršinskienė išdavė finansų raportą, iš praeitų metų parengimų, raportą išdavė Nastutė Venskaitienė ir Viktorija Juotkus.

Ėjome prie valdybos rinkimo šiems metams. Užgirtos beveik visos buvusios valdybos narės: pirmininkė Ada Šuplevičienė, finansų sekretorė Onutė Veršinskienė, ir aš. Labai gaila, kad Nastutė Venskaitienė ir Viktorija Juotkus atsisakė iš nelengvų pareigų (ruošimo parengimų). Jos abi energingos ir darbščios jaunos veikėjos ir tikiu, kad jos likdamos narėmis visuomet bus su mumi. Aš nuo savęs ir vardu pirmininkės dėkoju joms už tą visą darbą atliktą pirmiau.

Toliau sekė diskusijos. Draugė Mikulienė pakritikavo netikslumus išreikštus per spaudą. Draugė Vekterienė apkeliavus ilgą kelionę pas dukrą ir žentą grįžo labai patenkinta. Jos dukrelė sulaukė pirmagimės gražios dukrytės.

Turėjome ir brangių viešnių šiame susirinkime. Marija Šalčiūnienė, buvusi Šv. Onos draugijos pirmininkė per daugelį metų, atnešė puikų tortą ir padėkojo Klubo narėms ir visiems mirus jos mylimam vyrui Broniui už išreikštas užuojautas. Ačiū M. Šalčiūnienei už tortą. Taipgi pirmą kartą pas mus lankėsi p. Rindimienė.

Toliau sekė gražios vaišės—pyragai, kavutė ir kiti skanumynai. Dėl įdomumo dar susitaisė mėgėjos lošti Bingo, o vyrai prie kazyravimo. Po to, atsisveikinome su bučkiais, visi patenkinti.

Kviečiame visas moteris ateiti pas mus, stoti į Klubą, prisidėti prie mūsų kovų prieš karą. Vieningai visos glauskimes už taiką pasaulyje.

P. B. Grandma

Montreal, Quebec

Ligoniai

Verdūnietis Antanas Juzulaitis antru kartu ambulansu išvežtas į General ligoninę ligos tikrinimui.

Elenora Kličienė eidama puolė ir skaudžiai užsigavo.

Netekome Tautietės

Vasario 3 mirė Annie Dvaranauskienė-Bubelytė, Kanadoje gimusi. Paliko vyrą, sūnų, dukrą ir anūkėlius.

Užuojauta likusiai šeimai.

Buvo išvykusi

Kristina Šimonėlienė buvo išvykusi į Floridą, saulute pasikaitinti.

P.

MONTREAL, QUE., CANADA

PADĖKA

Gruodžio 18 dieną negailestinga mirtis išplėšė iš mano rankų mylimą ir brangų mano vyrą Bronių Šalčiūną.

Noriu padėkoti visiems, kurie lankėte sergantį Bronių ligoninėje ir namuose; iš Toronto atvykusiems giminaičiams; mano broliui Juozui ir jo žmonai iš JAV; taip-pat broliui Tony su šeima, kurie daug man pagelbėjo Broniui mirus.

Dėkoju visiems, kurie lankėsi šermeninėje ir palydėjo mano brangų vyrą į amžiną poilsio vietą. Dėkoju visiems už gėles, už išreikštą užuojautą per laikraštį, Moterų Klubui už surinktą auką vėžio ligos tyrinėjimui, Broniaus draugui Jonui Vilkeliui už pasakytą gražią atsisveikinimo kalbą. Dėkoju šeimininkėms, vadovybėje H. Kurylienės, už paruoštus puikius pietus.

Esu visiems nuoširdžiai dėkinga, kurie kuo nors prisidėjote man pernešti šį didelį širdies skausmą. Aš jūsų niekad nepamiršiu. O Tu, brangus Broniuk, ilsėkis ramiai šaltoje Kanados žemelėje. Tavę lankysiu ir kapą apliesiu ašaromis kiekvieną dieną. Niekad Tavęs nepamiršiu. Per anksti mane vieną palikai.

Nuliūdę liekame,
Žmona—MARYTĖ
Švogeriai—JUOZAS ir TONY su šeimomis
Du broliai Tarybų Lietuvoje

PADĖKA

Mirus

S. Andriušienei

mūsų seseriai Lietuvoje

Nuoširdžiai dėkojame visiems tautiečiams Toronte ir Londone už suteiktą užuojautą.

J. NARUSEVIČIENĖ
B. JANAUSKIENĖ

VERDUN, QUE.

Juozas Urbanavičius

Noriu pasidalinti geroms žinioms ir naujienoms. Man teko sužinoti, kad šiomis dienomis mūsų mielas ir brangus draugas Juozas Urbanavičius minės savo gimtadienį. Todėl, noriu išreikšti nors dalelę tos pagarbos, kurios Juozas užsitarnavęs savo visuomeniniais darbais.

Juozą traukė noras pamatyti tą "aukso šalį" Kanadą. Jis atsidūrė tolimam šiaurės krašte Winnipege, kur iš pat pirmų dienų patyrė žiaurų išnaudojimą žmogaus. Taigi, jis nesnaudė, bet tuoj stojo į darbininkų organizacijas. Organizavo uniją ir buvo išmestas iš skerdyklos darbo už tai.

Mielas Juozai, per tavo pusę šimto metų veiklos Kanadoje, ne man sugebėti ir aprašyti visą tavo darbą progresyvių judėjime. O taipgi dar visuomet randi laiko aplankyti ir paguosti ne tik savo idėjos draugus bet kiekvieną lietuvį. Nors dabar pats ištiktas nelaimės, puldamas susilaužei šonkaulį, visvien neatsisakai savo visuomeninių pareigų.

Juozai, nuo savęs linkiu sveikatos ir ištvermės Tau ir žmonelei, mielai Elziutei, kuri irgi nepersveikiausia.

Ilgiausių metų, mielas drauge.

Kaiminka

London, Ont.

Išvyko į Kubą

V. Mažiliene išvyko į Kubą pasikaityti karštais saulės spinduliais ir praleisti žiemos laikotarpį šiltame klimate. Pereitais metais ji ten žiemavojo pora mėnesių ir buvo patenkinta kubiečių priėmimu, tad ir šiais metais vėl ten nuyko.

Žiauri žiema

Sulaukus naujus metus sulaukėm šaltos ir žiaurios žiemos. Paprastai, nieko nėra stebėtina, kad Kanadoje turime šaltų žiemų, bet šiais metais ši žiema atsižymėjo ne tik šaltoms dienoms ir naktims, bet didelėms audroms. Per visą sausio mėnesį, kiekvieną savaitgalį siautė baisios audros, taip, kad buvo nutrauktas susisiekimas busais, mašinoms, uždarytos mokyklos, bažnyčios, susirinkimai ir parengimai. Praėjus vienai audrai ir apvalius sniegą, kaip vėl aplankė kita ir taip tęsėsi per visą mėnesį.

Sniego kalnai sukaupti aukščiau už žmogų ir gyventojai dejuoja kasdami sniegą, kad neberanda vietos kur jį padėti. Atsirado ir juokdarių, kurie padėjo skelbimą prie savo namų—"Parsiduoda sniegas". Man praeinant pro vieną moterį, kuri sunkiai stumdė sniegą nuo šaligatvių, sudėjavo "Dar šešios savaites žiemos ir kur reiks sniegą padėti, jei daugiau prisniks".

J.N.

Bal Harbour, Fla.—Lane Kirkland, AFL-CIO prezidentas, pareiškė viceprezidentui Bush, kad prez. Reagano biudžetas yra sukirptas pagal turtuolių reikalavimus.

Kraštotyros baruose

IŠ AMŽIŲ GLŪDUMOS...

Nė jokia kita žemės ūkio kultūra Lietuvoje taip negerbiama, kaip rugiai. Apie juos sukurta gausybė liaudies dainų, šokių ir žaidimų. Turbūt nerasime senesnio lietuvio, kuris nebūtų girdėjęs arba pats nedainavęs „Vai tu rugeli, tu žiemkentėli, ko tu siūbavai dieną naktelę?" Plačiai Žemaitijoje buvo paplitęs liaudies šokis „Rugeliai". Sokėjai, eidami priekin ir atgal, plodami delnais ir sukdamiesi, dainuodavo: „Pjovė diedas rugelius, boba rišo pėdelius. Suriš man, iškuls man, į aruodus supils man".

Archeologinės iškasenos rodo, kad Lietuvoje rugius pradėta auginti jau pirmame mūsų eros amžiuje. Iš jų buvo ne tik duona kepama. Ruginiais šiaudais valstiečiai dengdavo gyvenamųjų namų ir ūkinių pastatų stogus, iškloldavo ir apklodavo bulvių ir šakniavaisių kaupus, prikimšdavo čiužinius, svilindavo kiaules.

Rugiapjūtės valstiečiai laukdavo kaip didelės šventės. Su ja susiję daugybė papročių bei apeigų. Daugelyje Lietuvos vietų pries jos pradžią būdavo surišamas ir perrišamas tautine juosta pirmasis pėdas, kurį vadindavo svečiu, diedu arba gaspadoriumi. Seimininkas paslatydavo jį pagarbiausioje vietoje — kertėje už valgomojo stalo. Ši pirmojo rugio pėdo apeiga gyvavo iki XX a. pradžios. Kai kur moterys susijuosdavo pirmųjų šiaudų grįžtėmis, manydamos, kad šitaip dirbdamos ilgai nepavargs.

Paprasčiausias rugių nuėmimo būdas, kaip rodo archeologiniai tyrinėjimai, buvo rovimas. Neolito amžiais atsirado titnaginiai, o mūsų eros pradžioje — jau ir geležiniai pjautuvai. Pastarieji išsilaikė kaime kaip javų pjovimo įrankiai iki kapitalizmo vystymosi pradžios, nors nuo pirmųjų mūsų eros amžių buvo vartojamas ir dalgis. Jis turėjo kiek kitokią formą negu šiandieninis. Beje, iki dalgio atsiradimo rugius pjovė moterys, o pėdus rišo ir statė į gubas vyrai.

Lietuvoje buvo populiarios rugiapjūtės talkos. Į jas valstiečiai kviesdavosi gimines ir kaimynus. Pirmąją pradalgę išvarydavo geriausias pjovėjas. Rišėja stengdavosi nuo jo neatsilikti. Ypač mėgdavo pasivaržyti vaikinai su merginomis. Ima koks jaunasis pjovėjas ir kerta tokio platumo pradalgę, kiek įstengia užgriebti dalgiu, dargi skersu. Na ir sukdavosi rišėja taip, kad paskesnysis pjovėjas neliptų jai ant kulnų. Nespėsi rišti pėdų — patirsi didelę gėdą. Kartais toks pjovėjas ne juokais nuvargindavo savąją rišėją.

Nupjautus rugius valstiečiai statydavo į gubas. Šis darbas būdavo patikimas seneliams arba šiaip vyresniems žmonėms, o pėdus nešiodavo paaugliai. Mat gubas, kurios Žemaitijoje buvo vadinamos kupelėmis arba manduliais, reikėdavo mokėti pastatyti taip, kad jų nesugriautų vėjas. Žemaitijoje pirmiausiai buvo surišami 3—4 pėdai, o aplink juos ratu sustatoma iki 20 pėdų.

Rugiapjūtės pabaigtuvės taip pat būdavo linksmos ir iškilmingos. Žemaitijoje pjovėjai, baigę kirsti paskutines pradalges, žvangindavo dalgiais, o kiti derliaus dorotojai šaukdavo „valio!" ir versdavosi kūliais. Paskutinio pradalgio pjovėjas ir rišėja rasdavo rugiuose šeimininkės paslėptą sūrį ir degtinės butelį. Vaišindamiesi žmonės dainuodavo, šokdavo, žaisdavo. Būdavo nupinamas pabaigtuvių vainikas, kurį šeimininkas pakabindavo troboje ar klėtyje, o per sėją iš jo paimtus grūdus įmaišydavo į sėklą.

Didelę reikšmę javapjūtei žmogus teikė ir teikia todėl, kad šis darbymetis surištas su pagrindiniu jo maistu — duona. Dar ankstyvojo neolito amžiais, kai buvo išrastos girnos, ant įkaitintų akmenų arba laužuose jau buvo kepami neraugintos tešlos paplotėliai. Seniausią duoną archeologai rado Šveicarijoje. Ji kepta prieš 4 tūkstančius metų. Rauginti tešlą Europoje pradėta IX a.

Pasaulyje duona kepama iš visokių grūdų: Kinijoje ir Japonijoje — iš ryžių, Indijoje — iš sorų, Amerikoje — iš kviečių, Škotijoje — iš avižų ir miežių mišinio. Pietryčių Azijoje ir Ramiojo vandenyno salų gyventojai duoną kepa iš duonmedžio vaisių bei sėklų. Šie viršžaliai medžiai išauga iki 15 m aukščio, o jų sudėtinis vaisynas sveria iki 20 kg. Paruošei tiek tešlos — ir turi kokį **ketvertą kepalų duonos. Beje, ne visi žmonės ir dabar mėgsta raugintą duoną. Iš neraugintos tešlos ją kepa, pavyzdžiui, švedai. Ji vadinama traškiąja duona. Žydų** mėgstami macai — irgi tam tikra duonos, kepamos iš neraugintos tešlos, rūšis.

Lietuvoje duona vartojama nuo pirmųjų mūsų eros amžių. Lietuviai labiausiai mėgsta ruginę duoną. Kasdien kiekvienas Lietuvos gyventojas jos suvartoja po 300—350 gr — beveik per pusę daugiau negu kitų kraštų žmonės. Senovėje, trūkdami rugių, valstiečiai kepdavo vadinamąją bėralinę duoną. Pamenat? Poemoje „Mužikas Žemaičių ir Lietuvos" D. Poška rašė: „Valgyms — lapai daržiniai, bėralinė duona..." Ji buvo kepama iš nevalytų su pelais sumaltų grūdų. Panaikinus baudžiavą, tokia duona išnyko. Kiekviena šeimininkė turėjo savo tešlos rauginimo ir kepimo paslaptis. Ne veltui liaudyje paplitę posakiai: „Paskolink rūgšties" ar „Paskolink raugo". Vis dėlto visoje Lietuvoje daug iš esmės vienodų duonos kepimo bruožų. Tešlą šeimininkės raugindavo mediniuose duonkubiliuose, kuriuose ji pagaudavo rūgšties iš palikto po ankstesnio kepimo tešlos gabaliuko. Kepalus darydavo ant medinės ližės, pabarstytos miltais arba apklotos džiovintais ajerais, kopūstlapiais ar klevo lapais, o juos kepdavo krosnyse, prieš kepimą gerai įkaitintose.

Tarybinės santvarkos metais, kepant duoną pramoniniu būdu, net ir kaimiečiai perkasi jos parduotuvėse. Baigia išnykti ir senieji javapjūtės įrankiai bei padargai. Kombainai, šiaudų dorojimo ir kitos mašinos neapsakomai palengvino rugiapjūtės darbus. Tiktai senieji jos papročiai, įgavę naują turinį ir naujas išraiškos formas, vis plačiau atgaivinami ir vis giliau įleidžia šaknis į gyvenimą.

Antanas BRAZAUSKAS,
kraštotyrininkas

"Artojas", Šilalė

Kaune, Raudonosios Armijos prospekte, atidaryta nauja "Kauno statybos" tresto valgykla. Dviejų aukštų pastate yra šimto vietų valgykla ir kulinarijos parduotuvė. Čia maitinasi statybininkai, netoli esančių įmonių ir įstaigų darbuotojai. Iš valgyklos išvežiojamas karštas maistas tiesiog į tresto statybos aikšteles.

Nuotraukoje: **Naujojoje valgykloje.** K. Jurelės nuotrauka

KAI DIRBTI MALONU

Alytaus medvilnės kombinato kultūros rūmuose.
M. Baranausko nuotr.

Viena pirmaujančių Tarybų Lietuvos lengvosios pramonės įmonių—Alytaus medvilnės kombinatas. Čia dabar per metus pagaminama daugiau kaip šimtas milijonų kvadratinių metrų įvairiausių aukštos kokybės audinių. Ypač jų srautas išaugo per pastaruosius penkerius metus. To pasiekti padėjo kombinato administracijos, vicuomeninių organizacijų rūpinimasis įmonės kolektyvo darbo, buities ir poilsio sąlygomis.

Didžiausios Pabaltijyje tekstilės įmonės socialinės ir ekonominės raidos planas pirmiausia palietė cechus. Daugelis senų staklių buvo pakeistos naujomis, dirbančiomis tyliau ir našesnėmis. Daug pagrindinių ir pagalbinių procesų mechanizuota bei automatizuota. Pasitelkus Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto specialistus, sukurta originali gamybinių patalpų oro filtravimo sistema—jis tapo keleriopai grynesnis. Pagal techninės estetikos reikalavimus sutvarkytos darbo vietos, gražesni tapo gamybinių ir buitinių patalpų interjerai.

Daug naudos davė įmonės darbo mokslinio organizavimo specialistų bendradarbiavimas su medikais, psichologais, sociologais. Kombinate kompleksinių tyrimų pagrindu sudaryti racionaliausi darbo bei poilsio režimai. Prie cechų veikia psichologinės iškrovos kambariai, rūbinės, asmeninės higienos kabinetai. Gamybininkams transliuojama nuovargį mažinanti muzika.

Didelį profilaktinį darbą atlieka įmonės poliklinika, kurioje darbuojasi gerai pramonės specifiką žinantys gydytojai. Jie gamybininkų sveikata rūpinasi ir kombinate, ir, jiems susirgus,—namuose. Visus vaistus, medikamentus Alytaus vaistinėse tekstilininkai gauna nemokamai—už juos apmoka įmonė.

Moterims, auginančioms mažamečius vaikus, taip pat besimokančiam jaunimui sudaryti specialūs darbo grafikai, teikiamos atitinkamos lengvatos. Darbininkai su šeimomis įtraukiami į kolektyvinį poilsį—turistinius žygius, sporto šventes. Tekstilininkai pagrįstai didžiuojasi moderniais kultūros rūmais. Jų scenoje mielai vaidina geriausių respublikos teatrų kolektyvai, koncertuoja meno meistrai. Čia veikia baleto studija, lėlių teatras, šokių, fotografijos, kiti būreliai, kuriuos lanko šimtai tekstilininkų vaikų. O suaugusieji po darbo renkasi į pučiamųjų orkestro, liaudies šokių ansamblio, kaimo kapelos repeticijas. Kultūros rūmuose pagerbiami darbo pirmūnai, pažymimos šventės, rengiamos parodos, susitikimai su įžymiais žmonėmis, kiti įdomūs renginiai.

Tekstilininkų šefuojamuose vaikų lopšeliuose-darželiuose įrengi vaizdingi stendai, pasakojantys apie kombinatą, kuriame triūsia jų tėveliai. Gamybininkai supažindina miesto vidurinių mokyklų moksleivius su verpimo, audimo, kitų specialybių pagrindais, su kombinato cechais ir atskiromis tarnybomis. Moksleiviai kviečia į savo renginius nusipelniusius tekstilininkus, darbo pirmūnus. Mokyklose įrengti specialūs kampeliai, nušviečiantys kombinato gyvenimą, pasiekimus.

Kombinatas, kuriame dirba kas dešimtas alytiškis, dabar tapo tikru jaunimo traukos centru. Vis daugiau aštuntokų ateina į 38-ąją, prie medvilnės kombinato įkurtą profesinę technikos mokyklą. Jie čia įsigyja norimą specialybę, vidurinį išsilavinimą.

Įmonė pasirūpina ir tais, kurie pageidauja mokytis toliau. Vaikinai ir merginos su kombinato stipendijomis studijuoja Kauno A. Sniečkaus politechnikos institute. Vilniaus V. Kapsuko universitete, Dailės bei Medicinos institutuose, Konservatorijoje. Tokiu būdu pasiruošiama gerų specialistų ne tik cechams, gamybos valdymui, bet ir įmonės poliklinikai, kultūros namams.

V. Žemaitis

TRUMPAI

Valetta, Malta.—59 metų amžiaus moteris Agatha Barbara išrinkta Maltos prezidente. Tai pirmas toks atsitikimas Maltos istorijoje, kad moteris būtų tokiame aukštame poste. Iš profesijos mokytoja, ji pateko į parlamentą 1947 m. Vėliau ji buvo ministrų kabinete, užimdama švietimo ministerio pareigas.

Bonn.—Hamburgo policija suėmė vyrą, kuris, manoma, esąs bendras Mehmet Ali Agca, kuris yra kaltinamas pasikėsinime prieš popiežiaus gyvybę. 29 metų amžiaus Omer Ay yra kaltinamas, kad jis padėjęs būsimam popiežiaus žudikui gauti pasą ir kitus dokumentus.

Varšuva.—Komunistų partijos laikraštis Trybuna Ludu rašo, kad katalikų dvasininkai, kurie lanko suimtuosius unijos vadus ar narius, užsiminėja pletkais. Esą jie paskui tas žinias skleidžia tarp žmonių, o svarbiausia, tomis "žiniomis" naudojasi Radio Free Europe.

Varšuva.—Tarybų Sąjungos Raudonasis kryžius nusiuntė Lenkijai medikamentų, tvarstymo priemonių, antklodžių ir kitokių daiktų, skirtų gyventojams tų rajonų, kuriuos užpylė išsliejusios upės Vysla ir Oderis. Susidarę ledo sangrūdžiai kai kur net siekė 6 metrus aukščio.

SAN FRANCISCO, CAL.

ŽMONIŲ PROTESTO DEMONSTRACIJOS

Vasario pirmos savaitės gale šiuo miesto gyventojai užpildė didžiąją gatvę—Market Street protestuodami prieš prezidento Reagano administracijos karinę politiką. Buvo skaičiuojama, kad apie 7,000 demonstrantų traukė Market ir Stockton gatvėmis nuo United Nations Plaza iki Union aikštės. Ten padidėjo skaičius demonstrantų, kurie laukė Union aikštėje.

Šį įvykį organizavo naujai įkurta Peace and Justice Coalition susidedanti iš politiniai aktyviškų grupių.

Maršuotojai nešė užrašytas iškabas: "Taxes for Life not Death"; "Jobs and Education", "No Draft and Registration"; "We're Here Because We're Fighting for Peace"; "We Want to Live and We Want Our Children to Live". Tokiomis ir kitokiomis iškabomis virguliavo San Francisco miesto gatvės žmonių persergėjančių prieš ruošimo karą.

Tos pačios savaitės gale žinia iš Washingtono skelbia, kad prezidento Reagano administracijos karininkų dalis skelbia skubiai siųsti daugiau helicoptorių, orlaivių, ginklų, instruktorių, milijonines sumas pinigų JAV užgirtai El Salvador karinei valdžiai kovoti prieš tos šalies biednus piliečius.

Union aikštėje tūkstantinėje demonstrantų tarpe kilo didelis pasipiktinimas, taip pat kalbėtojų kalbose. Bet greitai supratimas ėmė viršų—El Salvadoro liaudis laimės, kaip laimėjo Vietnamo liaudis!

A. T.

Iš viešnagės Panevėžys

Nors po apsilankymo Lietuvoje prabėgo keli mėnesiai dažnai mintyse prisimenu vietoves ir pergyventus įspūdžius.

Mes į Panevėžį atvažiavome nuo Vilniaus pusės. Panevėžys didelių kelių kryžkelė, vienas didžiausių pramonės ir kultūros centrų. Jis yra išsidėstęs ant abiejų Nevėžio upės krantų.

Pasitiko mus balti daugiaaukščiai mūrai. Tai Žemaičių kvartalas, kuris galutinai užbaigtas statyti ir visiškai netvarkytas X-ame penkmetyje. Čia gyvena ir dirba mūsų vadovė po miestą sesutės dukra Aldona.

Pietavome gražiai apipavidalintame restorane "Stumbras". Vidaus interjeras pilnai atatinka jo pavadinimui. Ant sienų šokuoja įvairūs žvėrys, yra ir medžioklės scenų. Skaniai papietavę pasukome į naujai atidarytą žiedinį mieste centro apvažiavimą. Stebėjomės miesto eismo išplanavimu. Tai gatvių ir tiltų sistema kuri padeda nukreipti transportą bet kuria kryptimi nekliudant miesto centro. Viena žiedinio apvažiavimo gatvė, važiuojant Kupiškio kryptimi, kerta Nevėžio upę tiltu per užtvanką ties "Ekrano" gamykla.

Pastačius užtvanką, vanduo upėje pakilo 7 metrus ir užliejo 84 hektarus ploto, sudarydamas vaizdingą vandens baseiną kur labai puošia trykštantys fontanai. Čia yra poilsio ir vandens sporto bazė, kurią ypatingai pamėgo miesto gyventojai. O greta "Ekranas" vienas didžiausių, garsiausių kineskopų fabrikai šalyje. Gaminami aukštos kokybės nespalvuoto ir spalvinio vaizdo kineskopai.

"Ekrano" produkciją gerai žino užsienio firmos. Lietuviški kineskopai daug kartų buvo eksponuojami šalies ir užsienio parodose ir pelnė aukščiausią įvertinimą—"Auksinio Merkurijaus" premiją. Šiame fabrike gimė ir pirmasis lietuviškas krištolas, kuris turi didelę paklausą.

20 ha. plote išsidėstė "Linas" audimo fabriko pastatai. Medžiagos kurios čia gaminamos turi paklausą ne tik Lietuvoje, o taip pat užsienyje Suomijoje, Bulgarijoje, Lenkijoje, Vengrijoje.

Neatpažįstamai pasikeitęs ir miesto centras. Kur pažvelgi gėlynai. Atjaunėjo ir išgražėjo jo širdis Lenino aikštė. Daug naujų gražių pastatų. Šiuo metu pertvarkoma Nevėžio kanalizacija. Miesto centrą papuošė dailus trylikaaukštis pastatas. Jo pirmame aukšte įsikūrė kosmetikos kabinetas, moterų salonas, o likusiuose apsigyveno naujakuriai.

Politechnikumo skvėrą papuošė R. Antinio skulptūra "Legenda", o kino teatro "Garsas" aikštėje pastatyta darbininkės skulptūra—skulptorius A. Višniauskas. Tačiau miesto veidas ne vien architektūra. Miestas—tai pirmiausia jo žmonės materialinių ir dvasinių vertybių kurėjai. Panevėžyje dabar per vieną dieną pagaminama tiek produkcijos kiek pas vartotojus iškeliavo per visus 1945 metus. Visa tai pasiekta broliškų respublikų dėka.

Išaugo naujos įmonės, rekonstruotos senosios. Kaip tik naujų įmonių, fabrikų augimas paskatino ir gyventojų skaičiaus augimą. Šiandien mieste yra gerokai per 100 tūkstančių gyventojų.

Panevėžys garsus savo Dramos teatru bei jo artistais. Gaila, kada mes lankėmės teatras nedirbo, nes buvo ne sezono metas.

Užsukome į turgavietės aikštę, stalai nukrauti įvairiomis prekėmis: drabužių, maisto, daržovių, vaisių net iš pietinių respublikų.

Dar daug būtų galima rašyti apie Panevėžį, čia tik maža dalelė to ką matėme.

Aldona Aleknienė

"Ryto rasos"

Tokiu pavadinimu išėjo rotaprintu išspausdinta Floridoje gyvenančio Prano Mockapetrio knygutė. Jos pavadinimas atitinka laiko dvasią, kadangi knygutėje surinkti autoriaus kūrinėliai—jo jaunų dienų pomėgis, jo poetiškos prigimties išraiška, jo žvilgsnio į gyvenimą atspindys. Tai skaidrūs rasos lašeliai, kurie nuplaudavo jaunuolio sielą tais sunkiais jaunystės metais, praleistais toli nuo gimtosios gryčios slenksčio, nuo plačiųjų gimtinės laukų ir pievų, žaliųjų miškų ir sraunių upeliukų.

Knygelė pradedama eilėraščiais "Lietuva", "Saulė", "Svajonės", "Takas", "Laikas", "Kibirkštis", "Atsiminimai", "Audringa naktis", "Pabėgo lyg sapnas", "Vakaro sonetas", "Gulbės daina", "Kaimiečių vargai", "Patarimas", "Pirmieji įspūdžiai Floridoj", ir kitais. Po to seka prozos kūrinėliai "Ligonbuty", "Džiaugsmo valandos", "Miestas vidurnaktį", "Nakties šešėliai", "Laiškas", "Dvidešimts tūkstančių", "Suvytusios žibuoklės" ir t. t. Knygutę užbaigia trijų veiksmų drama "Voratinkliai".

Nors ši kukli, nedidelė, vos 130 psl. knygutė į literatūros šedevrus nepretenduoja, bet joje atsispindi autoriaus individualybė, jo blaivus žvilgsnis į depresijos draskomą "laimės šalį" Ameriką, jo noras pasidalinti savo mintimis, savo išgyvenimais su kitais savo likimo draugais.

Reikia pažymėti, kad knygutės būrinėlius gražiai papildo paties autoriaus ranka atliktos iliustracijos, kruopščiai išdailinti piešinėliai.

"Ryto rasos"—įdomi knygutė, kurią skaitydami senesnieji žmonės prisimins savo pirmuosius žingsnius Amerikos žemėje, dar labiau pajus gimtinės ilgesį, o jaunesnieji turės progos nors akies krašteliu žvilgterėti į savo senelių, tėvų jaunystę, į to meto gyvenimą.

Be to, reikia pripažinti, kad knygutė turėtų dar didesnį poveikį, būtų dar vertingesnė, jei asmenys, padėję autoriui ją išleisti, būtų atidžiau padirbėję prie jos kalbos, būtų mažiau palikę gramatikos ir sintaksės klaidų, kurios gerokai gadina bendrą įspūdį.

K. Irmaitė

Kritikuoja Jungtines Tautas

New York.—Amerikos ambasadorė Jungtinėse Tautose Jeane J. Kirkpatrick, kalbėdama Washingtone Amerikos legiono atstovams apie Jungtines Tautas, pareiškė, kad kai kurios Jungtinių Tautų agentūros atlieka gerą darbą, kaip pavyzdžiui, Pasaulinė Sveikatos Organizacija ar Metereologijos draugija, bet tokia Generalinė asamblėja ar Saugumo Taryba esanti niekam tikusi.

Mirė Vl. Mišiūnas

Vasario 15 d., pirmadienį, staiga mirė Vladas Mišiūnas gavęs širdies priepuolį.

Mišiūnas buvo pašarvotas Leahy-McDonald Funeral Home, Richmond Hill, N. Y., ir palaidotas ketvirtadienį, vasario 18 d.

Laisviečiai reiškiame gilią užuojautą jo sūnui ir šeimai, taipgi jo sesutei Verutei Bunkienei ir švogeriui Valiui Bunkui.

IM

Warwick, Rhode Island

Sausio 26 d. mirė daktaras Benediktas Chapas, sulaukęs 92 m. amžiaus.

Daktaras Chapas gimė Lietuvoje, sūnus Agotos ir Pranciškaus Čapaičių. Jis atvyko į JAV 1903 metais į New Britain, Conn. Apie 25 metus išgyveno Warwick, o prieš tai Providence. Iki išėjimo į pensiją 1963 metais, jis per 48 metus dirbo Šv. Juozo ligoninėje, Warwicke.

Daktaras mokslus ėjo Valparaiso universitete, Indianoje, ir paskiau baigė Chicago College of Medicine and Surgery. Jis buvo teisingas ir geras gydytojas.

Liko žmona Mary.

Oakland, Cal.

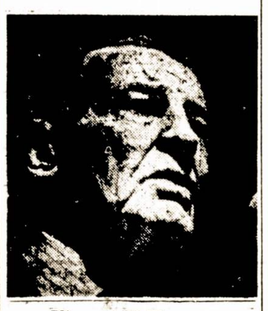

Vincent Hallinan—

Vasario 7 d., Goodman svetainėj, Jack London aikštėje, vyko žymus renginys prisiminimui Abrahamo Lincolno Brigados kovojusios prieš fašizmą Ispanijoje. Žymiausias kalbėtojas buvo San Francisco kairiosios politikos advokatas Vincent Hallinan.

Nors nedaug yra likusių kovotojų gyvų, bet daugiau negu tūkstantis giminių, jaunosios kartos draugų, progresyvių judėjimo žmonių užpildė svetainę.

V. Hallinan 85 metų amžiaus senukas gerai atsimena, kaip pusiau slaptai JAV jauni vyrai vyko kovoti prieš fašizmą Ispanijoje. Atsiminė kaip JAV valdžios agentai sulaikė laivą ant marių, kuris gabeno ginklus kovotojams. Kova pralaimėta. Fašizmo idialistai Hitlerius-Mussolinis dingę. Jų vardai neša nepasitenkinimą žmonijos istorijoje.

Kovotojai grįžę iš Ispanijos rado savo vardus valdžios ir darbdavių paniekintais, įtrauktais į juodąjį raštą.

Ruoštas parengimas buvo su pietumis. Po pietų publika sumetė artį tūkstantį dolerių laimėjimui kovos El Salvadore.

A. T.

BROOKLYN, N. Y.

Mirus

Kazimierui Milenkevičiui

Reiškiame gilią užuojautą jo žmonai Veronikai, dukrai Aldana, sūnui Edward, žentui Zbigniew Imilkowski ir anūkėms Linda ir Carol.

Olga Vaznytė-Margos	E. Liepienė
Anne Yakstis	W. Keršulis
K. Benderis	B. Keršulienė
P. N. Ventai	W. Malin
W. Misiūnas	S. Stasiukaitienė
A. Repsevičiūtė	Ieva Mizarienė
A. Yuskovic	Jonas Juška
W. Yuskovic	Henry Juška

Aidiečiams prasidėjo darbymetė

Šeštadienį, vasario 6 d. po didelių šalčių ir sniego, aidiečiai susirinko į repeticijas ir pradėjo mokytis dainų dėl Tarptautinės Moters Dienos minėjimo, kurį rengia Niujorko Lietuvių Moterų Klubas kovo 7 d., Laisvės salėje. Taipgi Choras turi ruoštis savo 70 metų jubiliejaus atžymėjimui. Choro mokytoja Mildred Stensler deda daug pastangų, kad viskas gerai nusisektų.

Per pertrauką, aidiečiai gavo liūdną žinią, kad po sunkios ligos mirė Kazimieras Milenkevičius. Prieš 70 metų Milenkevičius su kitais bendradarbiais suorganizavo Aido Chorą. Aidiečiai pagerbė savo pirmąjį organizatorių minutės atsistojimu ir nutarė išreikšti užuojautą šeimai ir draugams per "Laisvę". Labai gaila, kad draugas Milenkevičius nesulaukė tos Aido didžiosios šventės—70 m. jubiliejaus.

Po pamokų, kaip ir visuomet, taip ir šį šeštadienį, turėjome pasivaišinimą ir paminėjome sausio mėnesį gimusiuosius choriečius, išgėrėme tostą ir padainavome "ilgiausių metų".

Taipgi turėjome gerą progą pamatyti LDS prezidento Servito Gugo 1980 metais Lietuvoje dainų ir šokių šventės padarytą filmą. Tikrai buvo įdomi filmą. Jei kuri kolonija pasikviestų S. Gugą su filmų rodymu, visi bus patenkinti.

Į pamokas šį kartą neatvyko Mečislavas Hacinkevičius. Jam teko pagulėti ligoninėje ir pergyventi operaciją. Mečislavas dabar randasi namuose gydytojo priežiūroje, negali nieko dirbti, nei mašinos vairuoti. Aidiečiai linkime Mečislavui greito susveikimo ir laukiame jo sugrįštant į Chorą.

P. Venta

Iš LDS veiklos

Vasario 7 d., sekmadienį, Lietuvių Darbininkų Susivienijimo 1-oji ir 13-oji kuopos turėjo bendrą susirinkimą, kuriame dalyvavo geras skaičius Amerikoje gimusiųjų narių jaunesnio amžiaus.

Susirinkimui pravesti išrinkta Aldona Katinis ir kitos jaunesnio amžiaus moterys. Buvo išklausyti abiejų kuopų raportai. Centro Komiteto sekretorė Amilija Yuskovic ir iždininkė Anne Yakstis pranešė apie stovį centre. Buvo keletas klausimų apie centro veiklą ir po išaiškinimų raportai priimti. Išrinkome abiejų kuopų valdybas šiems metams. Taipgi buvo nominacijos į Centro valdybą.

Daugiau reikalų nesant, prieš uždarymą susirinkimo buvo pakviestas LDS prezidentas S. Gugas tarti žodį. Gugas savo kalboje padėkojo visiems, kurie rūpinasi LDS reikalais ir lanko susirinkimus. Jis su žmona Ruth atvyko į New Yorką LDS albumo reikalais.

Po vaišių Servitas Gugas rodė 1980 metų jo padarytas filmas Lietuvoje dainų ir šokių šventės metu. Filmų rodymas užsitęsė daugiau kaip pusantros valandos. Filmas įdomus, aiškus, gerai padarytas.

Ačiū Gugams už atvykimą ir parodymą filmo.

P.V.

Chester, Pa.

Vasario 7 N. Dudonis išvežtas į ligoninę operacijai gydyt kojų artritui. Tai skaudi liga.

Linkiu draugui N. Dudoniui nugalėti skausmus ir sugrįžti iš ligoninės sveikam pas savuosius. Jo namai: 623 Convent Road, Aston, Pa. 19014.

P. Šlajus

MOTERS DIENOS MINĖJIMAS

Sekmadienį, Kovo 7 d., 2 val. po pietų

NIUJORKO LIETUVIŲ MOTERŲ KLUBAS

rengia tos dienos minėjimą

Programoje dalyvaus:

Elena Brazauskienė ir Wilma Hollis iš Hartfordo

Aido Choras vadovybėje Mildred Stensler

Viktoras Becker, solistas

Naste Buknienė skaitys Moters Dienos progai pritaikytus eilėraščius

Kalbas sakys svečiai iš Washingtono TSRS ambasados Konsulas Edmundas Juškys ir jo žmona Aldona Juškienė

Po programos bus pietūs. **Auka: $8.00**

VIETA: Laisvės salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Jensen Beach, Fla.

Ilgametis Maspetho gyventojas Vincas Karlonas seniai persikėlė gyventi šiltuose kraštuose: dabar gyvena pas dukrą Julia Callahan, Jensen Beach, Fla.

Karlonas rašo: Aš pasiilgęs visų savo senų draugų, LDS narių ir "Laisvės" skaitytojų, su kuriais seniau daug veikdavome. Man dabar jau 93 m. amžiaus ir nedaug ką galiu nuveikti. Kada nors buvau gana aktyvus mūsų pažangiečių tarpe. Labai liūdna, kai skaitau žinias apie išsiskyrimą iš mūsų tarpo mano pažįstamų draugų su kuriais teko veikti.

Gyvenu su savo dukrele Julia, kuri mane labai gerai prižiūri. Čia oras puikus ir daug praleidžiu laiko lauke, nors pasitaiko sveikatoje ir gerų ir blogų dienų.

Siunčiu geriausius linkėjimus visiems draugams.

Vincas Karlonas

BRIEFS

New York Aido Chorus rehearsal Saturday, Feb. 12 went very well. Attendance was good and a new member joined us—Aldona Katinis.

At the intermission greetings to the chorus were read and donations announced. Our people have great respect and love for Aido chorus. Chorus 70th anniversary concert will be held Sunday, May 2nd.

After the rehearsal there was a very lively dinner party to celebrate our soloist's Tessie Stockus' birthday—treat was on her. Birthday cake was brought in with lighted candles and placed on the table with "Happy Birthday" to Tessie.

Thanks to everyone who helped to make this event a happy one.

* * *

New York Association for American-Soviet Friendship is inviting all its members and their friends to a reception to meet Soviet People from all parts of the U S S R. In the group are:

The Editor in Chief of Soviet Life from Moscow; A Professor of History from Uzbekistan; A Surgeon from Moldavia; A Newspaper Columnist from Byelorussia; The Director of the Electro-Technical Institute from Siberia; A Construction-worker's Team-leader from Lithuania; The Director of the Pedagogical Institute from Tajikistan; A Surgeon from Georgia; and 14 more.

When: Saturday, February 20, at 8 p. m.

Where: The New York Society for Ethical Culture, 2 W. 64 Street (off Central Park West), Ceremonial Hall, 3rd floor.

There will be a cash bar.

Light refreshments and coffee and cake will be served.

Contribution: $5 to help cover costs of rental, refreshments and mailing.

* * *

Professor E. San Juan, Jr., University of Connecticut writes in "These Times":

Double Standard

When martial law was imposed by a U.S.-backed dictatorship on 50 million Filipinos in September 1972 few in this country knew about it, and no one seemed to care. In contrast, martial law in Poland has become an instant **cause celebre.**

Up to now, strikes are outlawed and independent unions banned in the Philippines. The May First Movement, local counterpart to Solidarity, spearheads the growing resistance, but scarcely anyone, least of all the AFL-CIO, shows interest in the plight of millions of Filippino workers.

The Reagan administration unblushingly acclaims the dictator Marcos as a model democrat despite 70,000 political prisoners held since 1972 and several hundreds killed. Because Washington supports Marcos with $200 million tax dollars annually, the American public can more effectively demand from the Marcos regime guarantees to protect workers' rights—more urgently, restore the civil liberties of 50 million Filippinos—than it can pressure Warsaw and Moscow to relent. But why is there no widespread clamor for freedom and justice in the Philippines?

Because of public apathy and official callousness to the brutalities of the U.S.-supported Marcos regime, millions of Filipinos are now beginning to see that those responsible for the loss of their freedoms and their misery are not the Soviet Union or communists anywhere, but those in Washington who loudly decry tyranny in Poland but not in third world countries where American business and military interests predominate.

* * *

The Postal Service released a photo of its latest "Love" stamp to be issued in this month. It's a lovely design.

Ilse

Flower children in the Post Office?